DECISIO

B&T verantwoord veranderen

Onderzoek naar internationalisering van het onderwijs, in opdracht van de regio Utrecht

Eindrapportage, 29 mei 2020

ECONOMISCH ONDERZOEK EN ADVIES

B&T verantwoord veranderen

DECISIO

Titel

Internationalisering in het onderwijs, regio Utrecht

Datum

29 mei 2020

Status rapport

Definitief eindrapport

Opdrachtgevers

Provincie Utrecht
Gemeente Amersfoort
Gemeente Hilversum
Gemeente Utrecht

Projectteam Decisio

Daan van Gent (d.vangent@decisio.nl)
Pim van der Zwet

Projectteam B&T

Marieke Reuter (Marieke.Reuter@vbent.org)
Jos van Elderen

Contactgegevens Decisio | Economisch onderzoek en advies

Valkenburgerstraat 212
1011 ND Amsterdam
T 020 – 67 00 562
E info@decisio.nl
I www.decisio.nl

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting 2

1. Inleiding 7

2. Aanbod en vraag internationaal onderwijs 11

2.1 Huidig aanbod internationaal onderwijs 11

2.1.1 Internationale scholen 11

2.1.2 Reguliere scholen met een internationaal aanbod 13

2.2 Vraag naar internationaal onderwijs 18

2.2.1 Feiten en cijfers 20

2.2.2 Naar welk type onderwijs is vraag vanuit de verschillende doelgroepen? 24

3. Trends en ontwikkelingen 28

3.1 Ontwikkelingen aanbod en vraag 28

3.1.1 Ontwikkeling aanbod internationaal onderwijs in Nederland en regio Utrecht 28

3.1.2 Ontwikkeling vraag naar internationaal onderwijs in de regio Utrecht 30

3.1.3 Duiding veranderende vraag naar internationaal onderwijs 32

3.2 Cijfermatige prognoses ontwikkelingsvraag 32

3.2.1 Prognoses gemeente Utrecht en omstreken 34

3.2.2 Gemeente Amersfoort en omstreken 35

3.2.3 Regio Gooi en Vechtstreek 37

3.2.4 Conclusies cijfermatige prognoses 39

3.3 Trends aanbod en vraag 41

4. Mogelijke ontwikkelrichtingen 44

4.1 Ontwikkelperspectieven vanuit het werkveld 44

4.2 Gemeentelijke ontwikkelingen 45

4.3 Ontwerpingrediënten van een hybride onderwijsvorm 46

4.4 Wensen en behoeftes 46

5. Conclusies en aanbevelingen 48

5.1 Conclusies 48

5.2 Aanbevelingen 51
5.3 Doorkijk en vervolgvragen naar regionale samenwerking 52
Bijlage 1. Gebruikte bronnen 54
Bijlage 2. Aanbod: overzicht internationalisering Nederlandse scholen in de regio Utrecht 56
Bijlage 3. Vraag: data over internationale gemeenschap in de regio 62
B3.1 Monitor internationale werknemers 62
B3.2 Internationale werknemers in de regio Utrecht 63
B3.3 Kinderen van internationale werknemers 68
B3.4 Prognoses toekomstige ontwikkeling kinderen van internationale werknemers 76
Gemeente Utrecht en omstreken 76
Gemeente Amersfoort en omstreken 77
Regio Gooi en Vechtstreek 78
Bijlage 4. Motie Provinciale Staten 80

Managementsamenvatting

Context

De Nederlandse economie en demografie worden steeds internationaler. Steeds meer buitenlandse bedrijven vestigen zich in Nederland en internationaal talent vindt hun weg steeds beter naar Nederland. Dat geldt in het bijzonder voor de Utrechtse regio, waar het aantal internationale werknemers met name sinds 2016 sterk is toegenomen (met 11 procent per jaar). Zij nemen ook steeds vaker hun gezin mee naar de regio. Daaruit is een sterk groeiende vraag naar internationaal onderwijs in met name de gemeenten Utrecht en Hilversum voortgekomen.

Dit rapport geeft in opdracht van de provincie Utrecht, gemeenten Utrecht, Amersfoort en Hilversum inzicht in de regionale stand van zaken ten aanzien van het aanbod van en de vraag naar de verschillende vormen van internationaal onderwijs. Daarnaast zijn landelijke en regionale trends en ontwikkelingen op het gebied van vraag naar en aanbod van internationaal onderwijs in beeld gebracht en zijn verschillende regionale perspectieven van schoolbesturen uit Hilversum, Amersfoort en Utrecht op de toekomstige ontwikkeling van een divers aanbod internationaal onderwijs opgenomen.

Noot: dit rapport is deels tot stand gekomen tijdens de COVID-19 pandemie. De diverse gesprekken die we met stakeholders hebben gevoerd, de bestudeerde literatuur en de geanalyseerde data zijn afkomstig uit de periode voor de pandemie. Deze broninformatie houdt geen rekening met een mogelijke trendbreuk in economische en maatschappelijke ontwikkeling. Wat het effect van een mogelijke (economische) crisis is op internationalisering in de regio is nog niet te voorspellen, maar het is goed om in het achterhoofd te houden dat er wel degelijk een mogelijk effect is en dat daar in het voorliggende rapport nog geen rekening mee is gehouden.

Aanbod internationaal onderwijs in de regio Utrecht

Het aanbod aan internationaal onderwijs in de regio Utrecht (bestaande uit de provincie Utrecht en regio Gooi en Vechtstreek) is gevarieerd. In de gemeenten Utrecht, Hilversum en Laren bevinden zich internationale PO en VO-scholen en in de hele regio zijn er scholen die zich op verschillende manieren bezighouden met internationalisering van het onderwijs. Voorbeelden zijn tweetalige scholen in het PO (tweetalig primair onderwijs, TPO) en VO (tweetalig onderwijs, TTO), het toepassen van internationale curricula (IPC; International Primary Curriculum en MYP IB; Middle Years Programme International Baccalaureate) in een reguliere setting en op veel scholen worden *international mindedness* en wereldburgerschap ingebed in de lessen.

Het aanbod in de regio is de laatste jaren niet sterk veranderd. Wel zijn er in Hilversum enkele basisscholen die deelnemen aan de pilot tweetalig onderwijs van het ministerie van OCW en heeft de komst van de International School Utrecht (ISU) ervoor gezorgd dat het aanbod in de stad Utrecht en omgeving nog gevarieerder is. Internationaal onderwijs staat op de meeste schoolbestuurlijke agenda's en zal de komende jaren verder ontwikkeld worden, bijvoorbeeld door uitbreiding van het tweetalige aanbod.

Vraag naar internationaal onderwijs in de regio Utrecht

Mede door de komst van steeds meer (internationale) bedrijven naar de regio Utrecht en door internationalisering in de Amsterdamse regio is het aantal internationale werknemers dat in de provincie Utrecht en de regio Gooi en Vechtstreek is komen wonen sterk gegroeid. Vanuit deze groep is er vraag naar diverse vormen van internationaal onderwijs. Enerzijds is er de 'klassieke' vraag naar de internationale school. Deze is sterk toegenomen de laatste jaren, gezien de groei van de ISU en de internationale scholen in Hilversum en Laren. Anderzijds is er sprake van een toenemende instroom van internationale kinderen in het reguliere of tweetalige onderwijs. Het gaat om internationale gezinnen die van plan zijn zich voor langere tijd te vestigen in Nederland en graag zien dat hun kinderen integreren in de buurt.

Data over de internationale werknemers ondersteunt de signalen van een toenemende vraag naar en instroom in het onderwijs van internationale kinderen in de regio Utrecht. In 2018 woonden in de regio Utrecht 22.000 kinderen van internationale werknemers. Dat aantal is sinds 2010 met gemiddeld 2,7 procent per jaar gestegen. In 2010 woonden nog 18.000 kinderen van internationale werknemers in de regio. De groei was in de regio Gooi en Vechtstreek met 4 procent gemiddeld per jaar iets hoger dan in de provincie Utrecht (2,3 procent). Met name in de gemeenten Hilversum (5,6 procent) en Utrecht (3,4 procent) was de groei aanzienlijk. In de gemeente Amersfoort was de groei lager met 0,3 procent groei gemiddeld per jaar, dat kan deels verklaard worden doordat de gemeente Amersfoort nog geen aanbod van internationaal onderwijs heeft dat zich richt op kinderen van internationale werknemers.

Daarnaast is de vraag naar vormen van internationaal onderwijs vanuit Nederlandse gezinnen de laatste jaren toegenomen. Enerzijds wordt dit gemerkt door een toenemend aantal vragen vanuit ouders naar de mogelijkheden rondom bijvoorbeeld tweetalig onderwijs. Anderzijds merken scholen het doordat de verschillende vormen van internationaal onderwijs die aangeboden worden populair zijn en deze scholen sneller vol zitten dan reguliere onderwijsvormen. School-bestuurders geven daarover aan dat aanbod ook vraag creëert: er is sprake van

latente vraag vanuit Nederlandse ouders die hun vraag niet heel specifiek formuleren of uiten, maar wel voor de verschillende internationale vormen kiezen wanneer deze beschikbaar komen.

Behoefte aan uitbreiding internationaal onderwijs in de regio?
Een eenduidig oordeel over deze vraag is gezien de huidige tijden (de crisis in navolging op de wereldwijde uitbraak van Corona) lastiger te voorspellen dan voorheen. Waar het aantal internationale kinderen in de regio met name in 2017, 2018 en 2019 sterk is toegenomen, is het de vraag hoe deze ontwikkeling zich doorzet in 2020 en verder in de nabije toekomst. Door Decisio zijn (pre-Corona) verschillende prognose systematieken ontwikkeld en die laten zien dat de ontwikkeling van het aantal kinderen van internationale werknemers in sterke mate samenhangt met de economische ontwikkelingen in ons land. Wanneer we economische groeicijfers vanuit verschillende bronnen toepassen zien we dat het aantal kinderen van internationale werknemers in de komende jaren zal blijven toenemen.

De groeiende groep internationale kinderen zorgt, als gezegd, voor vraag naar internationale scholen. De aanwezigheid van een internationale school is een belangrijke prioriteit van gezinnen om zich ergens te vestigen. Ouders zijn bereid om langer naar hun werk te reizen, als hun kinderen, bij voorkeur op fietsafstand, het onderwijs kunnen volgen op een (via hun netwerk aanbevolen) internationale school. De capaciteit op deze scholen in de regio is de afgelopen jaren uitgebreid en zal de komende jaren wederom verder worden uitgebreid. Zo krijgt ISU een nieuw schoolgebouw op het Utrecht Science Park en is IPS met de gemeente Hilversum in gesprek over een ruimere locatie. Vanuit de verschillende schoolbesturen met een internationale school in hun portefeuille is echter aangegeven dat zij niet zeker weten of deze nieuwe voorzieningen wel voldoende toereikend zijn om tegemoet te komen aan de groeiende vraag naar plekken op internationale scholen voor de middellange termijn. Daarnaast hebben verschillende andere schoolbesturen ook aangegeven mogelijk een (hybride) internationaal onderwijsaanbod te willen ontwikkelen. De verwachte groei van de vraag naar internationaal onderwijs verschilt per gemeente en is ook afhankelijk van het aanbod. Immers, het credo ‘aanbod creëert vraag’ gaat in sterke mate op voor internationaal onderwijs. Dat kan bijvoorbeeld de reden zijn dat de groei van het aantal internationale gezinnen in Amersfoort lager is dan in de gemeenten Utrecht en Hilversum.

Anderzijds is er vanuit de toenemende groep internationale gezinnen, vraag naar internationaal onderwijs binnen een reguliere setting. Doordat deze gezinnen steeds vaker voor langere tijd in Nederland verblijven is er behoefte aan onderwijs

met een internationale doorgaande leerlijn (ook naar het buitenland toe), maar die ook inzet op integratie in de Nederlandse samenleving (wereldonderwijs voor andere doelgroepen). Daarnaast is er vanuit Nederlandse gezinnen (en ook vanuit internationale gezinnen) vraag naar tweetalig primair onderwijs.

Aanbevelingen

Op basis van de bovenstaande conclusies en de input vanuit de verschillende besturen doen we de volgende aanbevelingen.

Samenwerking

- Internationaal onderwijs en internationale scholen zijn schakels in brede maatschappelijke en economische vraagstukken. Dit vraagt een regionale aanpak (zoals dat momenteel bijvoorbeeld in de Metropoolregio Amsterdam gebeurt) met betrokkenheid en investering vanuit alle betrokken actoren (provincie, gemeenten, onderwijsbesturen en mogelijk ook bedrijfsleven) bij het ontwikkelen van een (hybride) internationaal onderwijsaanbod, met aandacht voor een regionaal dekkend aanbod aansluitend bij wensen en behoeften van internationale gezinnen en schoolbesturen. Daarbij is het belangrijk dat doelstellingen duidelijk zijn, een regisseursrol belegd is en de rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende actoren helder en gedragen zijn. De provincie kan hierin faciliteren, overzicht houden en ondersteunen waar nodig.
- Dit onderzoek heeft bestaande beelden op internationaal onderwijs en internationale scholen verdiept of verrijkt. Dit onderzoek is echter niet uitsluitend of kader stellend. Het vraagt continu aandacht vanuit de verschillende actoren om samen in gesprek te blijven en invulling te geven aan het denkframe met betrekking tot onderwijs en internationalisering om elkaar te blijven begrijpen en ontmoeten.

Toegankelijkheid huidig internationaal onderwijsaanbod

Ten aanzien van het huidige aanbod van internationaal onderwijs in de regio bevelen we aan om:

- Een toereikend aanbod van plekken op internationale scholen te waarborgen om tegemoet te komen aan de groeiende vraag. Met inachtneming van de groeiprognoses van de gemeenten en subregio's en de behoeftes in het vestigingsklimaat van gezinnen.
- Blijvend in te zetten op het aanbieden van een toereikend aanbod in het regulier onderwijs dat voldoet aan de (onderwijs) behoefte van internationale gezinnen en dit waar mogelijk verbinden aan de behoefte van internationaal georiënteerde Nederlandse gezinnen.

- De informatie over het (lokale) reguliere onderwijsaanbod voor internationale gezinnen praktisch toegankelijk te maken, bijvoorbeeld door het inrichten van Engelstalige landingspagina's van scholen wanneer dit nog niet aan de orde is.

Verdieping of verbreding van het toekomstig internationaal onderwijsaanbod
Om in het regionale aanbod van internationaal onderwijs in de toekomst meer verdieping en verbreding aan te brengen bevelen we het volgende aan:

- Ga aan de slag met het verder verkennen van een sluitend aanbod in de hele regio van internationaal onderwijs voor niet Nederlandse gezinnen met een lange termijn vestigingsperspectief gericht op een doorgaande leerlijn binnen Nederland en daarbuiten.
- Vergroot het inzicht in de omvang en de vraag van internationaal georiënteerde Nederlandse gezinnen. Houdt daarbij rekening met de geschetste beelden uit het veld dat aanbod een vraag creëert.
- Ga aan de slag met het verder verdiepen van de volgende ontwikkelperspectieven:
  - Agenderen van internationalisering van het onderwijs vanuit de gedachte van de inclusie van kinderen met diverse culturele achtergronden.
  - Actiever delen van de kennis en ervaring van meertaligheid die aanwezig is bij IGBO- en IGVO-scholen, taalscholen, schakelklassen en regulier onderwijs.
  - Verbreden van het profiel van taalklassen (PO) en schakelklassen (VO) zodat deze toegankelijker wordt voor een grotere internationale doelgroep.
- Verken en ontwikkel hybride onderwijsvormen die tegemoetkomt aan de groeide vraag binnen zowel de internationale doelgroep, als een Nederlandse doelgroep, met aandacht voor de volgende ontwerp ingrediënten:
  - Duidelijke bepaling van de doelgroep.
  - Diploma-gericht onderwijs.
  - Inzetten van de expertise die al aanwezig is in de gemeente, de regio maar ook daarbuiten.
  - Onderscheidend van het huidige aanbod.
  - Alertheid voor versnippering; massa is nodig om de kwaliteit te borgen.
  - Vanuit *international mindedness* (niet de Engelse taal).
  - Doorgaande lijn tussen PO en VO maar ook kinderopvang en vervolgopleidingen.
  - Inclusie-gericht en gericht op gelijke kansen.
- Verbindt inzichten op regionaal niveau bij de ontwikkelingen van hybride onderwijsvormen en de ontwikkelperspectieven.

1. Inleiding

Noot: dit rapport is deels tot stand gekomen tijdens de COVID-19 pandemie. De diverse gesprekken die we met stakeholders hebben gevoerd, de bestudeerde literatuur en geanalyseerde data zijn afkomstig uit de periode voor de pandemie. Deze broninformatie houdt geen rekening met een mogelijke trendbreuk in economische en maatschappelijke ontwikkeling. Wat het effect van een mogelijke (economische) crisis is op internationalisering in de regio is nog niet te voorspellen, maar het is goed om in het achterhoofd te houden dat er wel degelijk een mogelijk effect is en dat daar in het voorliggende rapport nog geen rekening mee is gehouden.

Context

De Nederlandse economie en demografie worden steeds internationaler. Meer en meer buitenlandse bedrijven vinden hun weg naar Nederland. In de Utrechtse regio gaat dit in hoge mate op. Zo vestigden zich in 2019 19 internationale bedrijven in de regio en werd door buitenlandse bedrijven naar verwachting 50 miljoen euro geïnvesteerd[1]. Dat levert de regio naar schatting ongeveer 650 banen op. Deze banen worden deels door buitenlandse werknemers ingevuld en deels door lokaal personeel.

Daarnaast nemen ook Nederlandse bedrijven steeds vaker internationaal personeel aan. Aan de ene kant gaat het om de hoogopgeleide kenniswerker die een specifieke functie vervult in bijvoorbeeld de ICT of zakelijke dienstverlening. Aan de andere kant gaat het om de lager geschoolde internationale arbeidsmigrant die, al dan niet seizoensgebonden, een functie vervult in de bouw, logistiek of tuinbouw. Uit cijfers van Decisio, verzameld in het rapport '*Monitor internationale werknemers – provincie Utrecht*', blijkt dat het aantal internationale werknemers dat in de provincie werkt de laatste jaren gemiddeld met 6 procent per jaar is gestegen, tot 36.000 in 2017.

De groeiende groep internationale werknemers komt – steeds vaker – met het gezin naar Nederland. Mede om die reden is de laatste jaren het internationale onderwijs in Nederland fors gegroeid. Niet alleen in leerlingenaantallen per internationale school, maar ook in het aantal internationale scholen. Dit effect is ook zichtbaar in de regio Utrecht, waar bijvoorbeeld de International School Utrecht (ISU) in 2012 startte met ongeveer 70 leerlingen en inmiddels bijna 800 leerlingen

[1] Bron: *'Infographic resultaten Team Trade en Invest 2019'*. Hier te vinden: https://www.provincie-utrecht.nl/actueel/nieuwsberichten/nieuwsberichten/2020/maart/buitenlandse-investeringen-leveren-regio-utrecht-ruim-50-miljoen-euro/

telt. Ook de diverse internationale scholen in Hilversum zijn de laatste jaren in capaciteit uitgebreid.

Tegelijkertijd neemt ook de vraag vanuit de Nederlandse samenleving naar meer 'wereldwijs' internationaler gericht onderwijs toe. Nederlandse ouders willen hun kinderen in toenemende mate voorbereiden op een toekomst waarin internationale samenwerking de standaard is. Zo is er vraag naar tweetalig onderwijs en andere hybride vormen tussen het internationaal en regulier onderwijs in.

In voorliggend rapport nemen wij u mee in de verschillende vormen die mogelijk zijn en beschrijven de regionale stand van zaken ten aanzien van aanbod van en vraag naar de verschillende vormen van internationaal onderwijs.

Aanleiding onderzoek

Vanuit bovenstaande context is door verschillende statenleden in de Provinciale Staten (PS) van Utrecht op 30 oktober 2019 de 'Motie een Internationale School regio Utrecht' ingediend (in bijlage 4 is de motie in zijn geheel overgenomen). Die motie verzoekt het college van Gedeputeerde Staten (GS) om voor de kadernota 2020 een tweetal zaken uit werken:

- Een onderzoek 'naar de mogelijkheden voor de uitbreiding van het internationaal onderwijs op toekomst bestendige locaties in de provincie Utrecht'.
- 'Daarbij mee te nemen hoe een optimale samenwerking met het reguliere PO en VO kan worden gerealiseerd, zodat sprake is van wederzijds profiteren van de uitbreiding (win-win)'.

De motie is aangenomen. In het verlengde daarvan heeft de provincie Utrecht het initiatief genomen voor een regionaal overleg over internationaal onderwijs. In dit regionale overleg participeren de gemeenten Utrecht, Amersfoort en Hilversum en worden ook schoolbesturen uit deze gemeenten meegenomen. Daartoe heeft op 31 januari 2020 een startbijeenkomst plaatsgevonden. In het verlengde van die bijeenkomst wordt onderzocht of verdere samenwerking op dit thema voor de verschillende partijen relevant is.

Als onderlegger voor dit regionale overleg is aan Decisio en B&T gevraagd onderzoek te doen naar internationalisering van het onderwijs in de regio Utrecht[2]. Belangrijke componenten in dit onderzoek zijn het in beeld brengen van de huidige

[2] In dit rapport doelen we met de 'regio Utrecht' primair de provincie Utrecht en regio Gooi en Vechtstreek. Daarnaast betrekken we in enkele statistische analyses ook de regio FoodValley, als mogelijk onderdeel van een voedingsgebied voor een internationale school binnen de provinciegrenzen van Utrecht.

vraag naar en het huidige aanbod van internationaal onderwijs in de regio en welke trends en ontwikkelingen op dit gebied spelen. Voorliggend rapport doet verslag van het onderzoek.

Onderzoeksvragen

In het onderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen uitgewerkt:

1. Aanbod en vraag internationaal onderwijs:
   a. Aanbod: Hoe ziet het huidige landschap van internationaal onderwijs in de regio Utrecht eruit? Hoeveel internationale scholen zijn er, waar zijn zij gevestigd? Welke reguliere scholen houden zich bezig met internationalisering van het onderwijs?
   b. Vraag: vanuit welke doelgroepen is er vraag naar internationaal onderwijs (daarmee doelen we op het brede spectrum van internationale scholen, hybride vormen van internationaal onderwijs en internationalisering van het reguliere onderwijs)? Hoe groot zijn deze groepen? Welke keuzes maken zij als het gaat om het type onderwijs? Welke wensen en behoeftes hebben zij?

2. Trends en ontwikkelingen:
   a. Hoe heeft de vraag naar en aanbod van internationaal onderwijs zich de afgelopen jaren cijfermatig ontwikkeld in de regio?
   b. Welke trends en ontwikkelingen zijn waar te nemen als het gaat om de wensen en behoeftes van gezinnen met interesse in internationaal onderwijs? Wat zijn de drijvers achter deze ontwikkelingen?
   c. Op basis van voorgaande: is er behoefte aan uitbreiding (extra internationale scholen of uitbreiding van leerplekken binnen een internationaliserend curriculum op een reguliere Nederlandse school, ja of nee, sluit het internationaal onderwijs aan op de onderwijsbehoefte van internationale kenniswerkers)? Kunnen we dit toetsen met cijfers (prognoses)?

Onderzoeksaanpak

Wij hebben voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen een ronde van gesprekken georganiseerd langs schoolbesturen uit de gemeenten Amersfoort, Hilversum en Utrecht. De bestuurders fungeerden voor zover mogelijk als vertegenwoordiger van hun regio. Tijdens het gesprek is ingegaan op de volgende vragen:

- Herkent u het door ons geschetste beeld (zowel wat betreft vraagstijging als duiding van internationaal onderwijs)?
- Welke trends ziet u in uw regio met betrekking tot vraag en aanbod van internationaal onderwijs?
- Welke vraagstukken signaleert u op bestuurlijk- en schoolniveau met betrekking tot internationaal onderwijs?

- Welke initiatieven kent u in uw regio en voor welke doelgroep(en)? Bent u bezig met/geïnteresseerd in initiatieven met betrekking tot internationaal onderwijs?
- Welke meerwaarde ziet u in een samenwerking op provinciaal niveau?

Daarnaast zijn gesprekken gevoerd binnen een ambtelijk kernteam bestaande uit beleidsmedewerkers van de provincie Utrecht, gemeenten Amersfoort, Hilversum en Utrecht. Verder is gebruik gemaakt van diverse studies op het gebied van internationaal onderwijs en de internationale gemeenschap in Nederland en de regio Utrecht in het bijzonder. Tot slot zijn op basis van data-analyse kwantitatieve trends en ontwikkelingen ten aanzien van de doelgroep kinderen van internationale werknemers uitgewerkt, evenals een kwantitatieve prognose over de mogelijke ontwikkeling van deze doelgroep in de toekomst.

Leeswijzer rapportage

In hoofdstuk 2 gaan we in op het huidige aanbod van en de huidige vraag naar internationaal onderwijs in de regio Utrecht. In hoofdstuk 3 beschrijven we daarover kwantitatieve en kwalitatieve trends en ontwikkelingen, ook is een cijfermatige prognose opgesteld over de potentiële ontwikkeling van de doelgroepen in de toekomst. In hoofdstuk 4 zijn enkele mogelijke ontwikkelrichtingen voor internationaal onderwijs in de regio Utrecht opgenomen. We sluiten in hoofdstuk 5 af met enkele conclusies en aanbevelingen over het vervolg.

Veel voorkomende afkortingen in dit rapport

PO	Primair onderwijs
VO	Voortgezet onderwijs
IGBO	Internationaal Georiënteerd Basis Onderwijs
IGVO	Internationaal Georiënteerd Voortgezet Onderwijs
IB	International Baccalaureate
PYP	Primary Years Programme van het International Baccalaureate
MYP	Middle Years Programme van het International Baccalaureate
DP	Diplome Programme van het International Baccalaureate
IPC	International Primary Curriculum
IMYC	International Middle Years Curriculum
TTO	Tweetalig Onderwijs (vwo, havo en mavo)
TPO	Tweetalig Primair onderwijs
VVTO	Vroeg Vreemdetalen Onderwijs

2. Aanbod en vraag internationaal onderwijs

In dit hoofdstuk wordt op basis van gesprekken met verschillende regionale stakeholders, data-analyse en eerder uitgevoerde onderzoeken een beeld gegeven over het huidige internationale onderwijslandschap in de regio Utrecht. Daartoe gaan we in paragraaf 2.1 in op het huidige onderwijsaanbod in de regio en de verschillende typen internationaal onderwijs die zijn te onderscheiden. In paragraaf 2.2 duiden we de vraag naar internationaal onderwijs in de regio en vanuit welke doelgroepen deze vraag komt.

2.1 Huidig aanbod internationaal onderwijs

Nederland heeft een rijk onderwijsaanbod met verschillende profielen en concepten. Internationaal onderwijs neemt daarin een steeds voornamere positie in. Deze vorm van onderwijs is in Nederland niet heel duidelijk gescheiden van het reguliere onderwijs, dat heeft mede met de bekostigingssystematiek te maken. Ook zijn er scholen die regulier onderwijs aanbieden vanuit een internationaal curriculum of profiel. Om een beeld te geven van het huidige aanbod internationaal onderwijs en de verschillen te duiden onderscheiden we in deze paragraaf grofweg twee vormen: 1) de internationale school of internationale afdeling van een reguliere school en 2) de reguliere school met een internationaal aanbod. In deze paragraaf gaan we nader in op deze twee vormen en op het huidige aanbod van deze onderwijsvormen in de regio Utrecht.

2.1.1 Internationale scholen

In Nederland bestaan verschillende vormen van internationale scholen naast elkaar:

- **Bekostigde internationale scholen**
  De meest bekende en meest voorkomende vorm van internationaal onderwijs zijn de scholen voor IGBO (internationaal georiënteerd basisonderwijs) en IGVO (internationaal georiënteerd voortgezet onderwijs). Dit zijn, in principe, internationale afdelingen van een reguliere school, op die basis worden zij door de overheid ook bekostigd. De IGBO- en IGVO-scholen hebben zich verenigd in het DISS (Dutch International Secondary schools) en DIPS (Dutch International Primary schools). IGBO- en IGVO-scholen bieden onderwijs aan niet-Nederlandse leerlingen en hebben in het algemeen een *school fee* tussen de € 3.500,- en € 8.500,-. De IGBO- en IGVO-scholen hebben de wettelijke beperking

dat zij Nederlandse leerlingen geen onderwijs mogen bieden, tenzij deze leerlingen terugkeren naar Nederland nadat zij in het buitenland op een internationale school hebben gezeten of dat zij binnen twee jaar naar het buitenland vertrekken vanwege werkverplichtingen voor minimaal twee jaar van een van de ouders.
In de regio Utrecht zijn 8 vestigingen van publieke internationale scholen gevestigd:

- 5 IGBO (*circa 1.000 leerlingen*).
- 3 IGVO (*circa 950 leerlingen*).

In aanvulling hierop wordt de huisvesting van de International School Utrecht (ISU) uitgebreid (capaciteit van circa 1.200 leerlingen).

- Niet-bekostigde internationale scholen
  Nederland kent daarnaast ook aanbod van internationale scholen die niet worden bekostigd door de Rijksoverheid. Doorgaans spreken we over private internationale scholen. Daarbinnen is ook een categorie 'buitenlandse scholen', zoals de *British school*, de *American school* en de *Deutsche Internationale Schule*. Deze scholen ontvangen dus geen subsidie van de (Nederlandse) rijksoverheid, daardoor liggende schoolbijdragen voor de ouders in het algemeen aanmerkelijk hoger (tussen de € 15.000,- en € 22.000,- per jaar).
  De regio Utrecht kent met de Florencius International School in Laren één private internationale basisschool. Het is onbekend hoeveel leerlingen op die school zitten.

- Europese scholen
  Tot slot zijn er in Nederland nog twee specifieke Europese scholen (in Bergen en Den Haag). Deze scholen vallen onder een regime van de Europese Unie en zijn in principe primair bedoeld voor kinderen van medewerkers van Europese instellingen. Daarnaast hebben ook 'reguliere' kinderen van internationale werknemers de mogelijkheid deze school te bezoeken en Nederlandse kinderen onder specifieke voorwaarden vanuit het Ministerie. Voor deze laatste twee categorieën leerlingen gelden min of meer dezelfde condities als in het bekostigde internationale onderwijs in Nederland.

In onderstaande tabel is het aanbod van internationale scholen in de regio opgenomen:

Utrecht	IGBO en IGVO: International School Utrecht (PO/VO; SPO/Nuovo)
Hilversum	IGBO: IPS Violenschool (STIP), International School Hilversum (AT-scholen)
	IGVO: International School Hilversum (AT-scholen)
Laren	IGVO: International School Laren (AT-scholen)
	Privaat: Florencius International School (PO)

2.1.2 Reguliere scholen met een internationaal aanbod

Internationaal onderwijs binnen een reguliere Nederlandse school kan worden gezien als een profiel; de school besteedt aandacht aan internationalisering en wereldburgerschap, maar ook als een concept; onderwijs dat pedagogisch en didactisch is ingericht vanuit de filosofie dat het leerlingen met diverse taal- en cultuurachtergronden samen optimaal tot leren en verbinden brengt en opleidt tot wereldburgers. De wijze waarop invulling gegeven wordt op een school aan een profiel of een concept verschilt. Bij sommige concepten en profielen is er sprake van een kwaliteitskader dat gehanteerd wordt en een daarbij behorende certificering (bijvoorbeeld tweetalig onderwijs en Unesco scholen).

Primair onderwijs

Sinds 2006 zijn alle scholen (PO, VO, (V)SO en MBO) verplicht om burgerschap op te nemen in het curriculum. Hoe dit vorm krijgt, verschilt per school. Het thema burgerschap is in het primair onderwijs verdeeld over verschillende eindtermen en SLO heeft in opdracht van OCW een vakportaal burgerschap[3] ontwikkeld om scholen te ondersteunen in de inrichting. Diverse scholen en besturen zien burgerschapsonderwijs ook als een vorm van internationalisering.

Het IPC (International Primary Curriculum) is een 'cultureel neutraal' onderwijsprofiel waarin zaakvakken met elkaar geïntegreerd worden en er thematisch, onderzoekend en ontwerpend geleerd wordt. Het IPC wordt op een toenemend aantal PO-scholen gebruikt. Het IPC komt voort uit internationale (Shell) scholen en is passend gemaakt voor de Nederlandse eindtermen. Burgerschap en *international mindedness* krijgt veel aandacht in het curriculum. IPC wordt door verschillende besturen genoemd als de meest passende onderwijsvorm om internationalisering vorm te geven in het onderwijsaanbod maar ook andere methodes als DaVinci worden genoemd voor wereldverkenning en projectmatig onderwijs. IPC is net als DaVinci een vakoverstijgende methode, en heeft geen accreditatie zoals het International Baccalaureate of het tweetalig onderwijs. Er zijn

[3] https://slo.nl/vakportalen/vakportaal-burgerschap

daardoor ook scholen die IPC als een 'gewone' vorm van projectmatig onderwijs gebruiken (zonder internationaliseringsambities).

In het primair onderwijs zijn bewegingen in de richting van tweetaligheid in het onderwijs. Aanvankelijk bleef dat beperkt tot Vroeg Vreemdetalen Onderwijs (VVTO) waarin meer uren dan normaal aan Engels (en/of andere talen) werd besteed, of in deze taal werd les gegeven (maximaal 15% van de lestijd). In Utrecht zijn er twee scholen (Stepping Stones en Onder de Bogen van de KSU) die tweetalig onderwijs aanbieden zonder een TPO school te zijn. Zij bieden de maximale 15% van de onderwijstijd Engels aan en doen dit aan de hand van *Early Bird.* In Nederland is in 2014-2015 de pilot tweetalig primair onderwijs (TPO[4]) gestart. Op een TPO school wordt 30 tot 50% van het onderwijs is het Engels aangeboden.

TPO-scholen hebben zelf regie op de toelatingseisen van kinderen (al dan niet Nederlands sprekende ouders), maar moeten wel voldoen aan de Nederlandse eindtermen, ook in schrijven en (begrijpend) lezen in de Nederlands taal. Aan de pilot TPO is een landelijk wetenschappelijk onderzoek verbonden van diverse universiteiten waar in beeld wordt gebracht of TPO (een negatieve) invloed heeft op de beheersing van de Nederlandse taal. Uitgangspunt van de pilot is dat tweetalige lessen niet ten kosten mogen gaan van de Nederlandse taal en Engels niet als vervanging van de Nederlandse taal mag dienen. Op de meeste TPO-scholen wordt het IPC-curriculum gebruikt in het onderwijsaanbod.

In de regio Utrecht zijn 5 scholen die deelnemen aan de pilot TPO; 4 in Hilversum en 1 in Eemnes. De gesproken schoolbesturen uit de regio omschrijven TPO als een onderwijsvorm die tegemoetkomt aan de behoefte van Nederlandse ouders voor een internationaler profiel van de basisschool. Maar ook als een onderwijsvorm voor internationale gezinnen met een lange termijn vestigingsperspectief. In Nederland zijn er voorbeelden bekend waar de aanmelding op de internationale school afnam bij de start van een TPO school (Enschede). In Hilversum en Eemnes lijkt dit tot dusver niet aan de orde.

Er is één TPO-school in de regio Utrecht waar direct niet-Nederlands sprekende leerlingen worden toegelaten (Merlin in Eemnes). Deze mogelijkheid kan worden aangeboden door de kleine klassengrootte (14 leerlingen) sinds de oprichting van de school. Gezien de populariteit van de school is de klassengrootte en daarmee het aannamebeleid van niet-Nederlandstalige leerlingen inmiddels wel punt van aandacht. Op twee TPO scholen in Hilversum zijn in principe ook leerlingen met niet

[4] https://www.nuffic.nl/onderwerpen/tweetalig-primair-onderwijs-tpo

Nederlandse ouders toegestaan mits zij eerst een jaar op de taalschool onderwijs hebben gevolgd zodat zij de Nederlandse taal voldoende beheersen.

Naast de inzet op methodes en lesaanbod voor de leerlingen wordt in de regio ook geïnvesteerd in *international mindedness* van leerkrachten. Voorbeelden zijn het samenwerkingsverband en uitwisselingsprogramma van alle 17 basisscholen van KPOA in Amersfoort met de Universiteit van Gotenborg op het gebied van Early Childhood Education en het English Teacher Training programme van het Alberdinkh Thijm College in Hilversum.

Een overzicht van voorbeelden van PO-scholen in de regio Utrecht met een internationaal aanbod is opgenomen in onderstaande tabel (let op: het gaat met nadruk om een overzicht van voorbeelden, het overzicht van scholen met een internationaal aanbod is niet volledig voor de hele regio).

Primair onderwijs	Utrecht	Amersfoort	Hilversum
Tweetalig onderwijs			De Wilge (AT)
			Junior Campus (AT)
			Merlin (AT)
			Violenschool (Stip)
			De Gooise Dalton (Stip)
Vroeg Vreemde Talen Onderwijs*	Stepping Stones (KSU)	OBS de Dubbelster (stichting Meerkring)	De Paulusschool (AT)
	Onder de Bogen (KSU)	Atlantis (stichting Meerkring)	
	Wereldwijzer (PCOU)	KBS De Breede Hei (KPOA)	
IPC – International Primary Curriculum**	Stepping stones (KSU)	De Marke (KBS)	De Wilgetoren (AT)
	Onder de Bogen (KSU)	Kon Tiki (PCBO)	De Wilge (AT)
	OBS de Koekoek (SPOU)	GBS Het Zwaluwnest (Cordeo)	Junior Campus (AT)

* Het gaat om voorbeelden van zowel door Nuffic geaccrediteerde vormen van VVTO[5] als aangesloten bij het VVTO nuffic netwerk[6]

** Het gaat om voorbeelden van scholen die lid zijn van het IPC netwerk[7]

Voortgezet onderwijs

De meest bekende onderwijsvorm met een internationaal profiel in het reguliere voortgezet onderwijs is het tweetalig onderwijs (TTO). Tweetalig onderwijs richt zich primair op Nederlandse leerlingen vaardiger maken in de Engelse taal (en in

[5] Een overzicht van alle scholen die in het bezit zijn van een VVTO keurmerk is hier te vinden: https://www.nuffic.nl/onderwerpen/vvto-scholen-met-vvto-keurmerk/

[6] Een overzicht van alle scholen die VVTO onderwijs en ander internationaliserend onderwijs aanbieden is hier te vinden: https://www.nuffic.nl/en/subjects/dutch-primary-schools-nuffic-networks

[7] Een overzicht van alle scholen die IPC aanbieden is hier te vinden: http://ipc-nederland.nl/lidscholen

grensgebieden de Duitse taal) en kent daarnaast een aanbod in *international awareness* en Europees burgerschap.

De interviews bevestigen de eerdere uitkomsten die door Decisio en B&T zijn verzameld in het onderzoek naar de toegankelijkheid van het reguliere onderwijs voor internationals, in opdracht van het ministerie van OCW uitgevoerd[8], namelijk dat zeer weinig kennis- of arbeidsmigranten tweetalig onderwijs volgen. De twee belangrijkste reden die daarvoor gegeven worden:

- Het tweetalig onderwijs leidt op voor een Nederlands diploma, het beheersen van de Nederlandse taal heeft prioriteit en krijgt minder aandacht in tweetalig onderwijs. Daarom raden scholen het sterk af voor niet-Nederlands sprekende leerlingen.
- Voor niet-Nederlands sprekende leerlingen is de Engelse taal meestal niet de eerste taal. Daarmee ontstaat een verzwaring van het taalaanbod; leerlingen moeten zowel de Nederlandse als de Engelse taal machtig worden.

Vanuit verschillende gesprekspartners is het beeld naar voren gekomen dat in de regio Utrecht nog relatief weinig tweetalig onderwijs wordt aangeboden. Uit informatie op de site van het Nuffic[9] blijkt echter dat er in de provincie Utrecht 11 scholen binnen het netwerk van Nuffic zijn die TTO aanbieden (op een totaal van 24 middelbare scholen). Dit zijn echter alleen de scholen die aangesloten zijn bij het TTO-netwerk van Nuffic. Zo lijkt het alsof in de regio Gooi en Vechtstreek geen scholen zijn die TTO aanbieden, terwijl wij weten dat in Hilversum (ISH) én in Laren (Laar & Berg) wel TTO aangeboden wordt.

Daarnaast oriënteren verschillende scholen in de regio Utrecht zich op een verdieping van het tweetalige aanbod. Een voorbeeld van een school waar dat reeds gebeurt, is Laar & Berg. Hier wordt TTO onderwezen vanuit het pedagogisch en didactisch gedachtegoed van het International Baccalaureate (IB). Het IB-curriculum wordt in vrijwel alle IGVO-scholen toegepast. Bij Laar & Berg is het IB MYP (Middle Years Programme) verbonden met het TTO (havo klas 1 t/m 3 en vwo klas 1 t/m 4). Deze combinatie van TTO en MYP in het voortgezet onderwijs wordt verder alleen op het Maartens College in Haren (Groningen) toegepast.

Voordelen die genoemd worden over deze combinatie:

- Het gedachtegoed geeft meer handvatten en verdieping voor *international awareness* en het omgaan met culturele diversiteit.

[8] Het rapport is hier te vinden: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/11/05/onderzoek-toegankelijkheid-nederlands-onderwijs-voor-internationals
[9] Zie: https://www.nuffic.nl/en/subjects/dutch-secondary-schools-nuffic-networks/

- Leerlingen kunnen na het MYP, gemakkelijker doorstromen naar een internationale school doordat zij bekend zijn met het onderwijskundig concept en in de laatste twee schooljaren het IB DP (Diploma Programme) diploma halen. Voor het DP gelden niet de toelatingseisen van een IGVO-school, elke Nederlandse leerling kan in principe instromen in het DP. De extra kosten zijn wel van toepassing.
- Delen van kennis, expertise maar ook formatie met de IGVO-school binnen de stichting wordt als zeer waardevol omschreven.

Nadelen die genoemd worden over deze combinatie:

- Het vraagt van Nederlandse docenten een grote reset vanuit pedagogisch en didactisch perspectief (naast het bekwamen tot *near-native* taalbeheersing) maar ook bijvoorbeeld in toetsbekwaamheid.
- Er zijn geen Nederlandse IB methodes, dit vraagt van de docenten en leerkrachten om eindtermen goed in beeld te hebben en zelf lesmateriaal te ontwikkelen. Gezien de tekorten in bepaalde vakken vormt dit een risico in het vinden van bekwame docenten.
- Continue ruime investering vanuit de school in scholing en formatie (terwijl daar geen verplichte *school fee* tegenover staat).
- Hanteren van het spanningsveld tussen de ambitie om kwaliteit te bieden, zonder de middelen, huisvesting en schoolbijdrage van een IGVO-school.
- Spanningsveld ten aanzien van mogelijke concurrentie die er tussen een internationale school en de TTO MYP-variant kan ontstaan.

Een andere verdieping met TTO is de combinatie met Project Based Learning, zoals het Isendoorn College in Warnsveld (bij Zutphen). Dit gedachtegoed heeft paralellen met het IB.

Naast het TTO zijn er ook andere onderwijsvormen waarin internationalisering een belangrijk onderdeel vormt. Zo zijn er bijvoorbeeld Unesco-scholen, waar intercultureel leren en wereldburgerschap twee van de vier pijlers zijn. De Engelse taal heeft hier niet de centrale plek zoals dit bij TTO het geval is.

Er bestaan verschillende opvattingen over de vraag of verrijkt taalaanbod ook onder internationalisering valt. Bijvoorbeeld met de vakken Spaans, Italiaans en Chinees waar eindexamen in gedaan kan worden. Dit aanbod gaat gepaard met kennis over de cultuur en uitwisselingen of bezoeken aan of met de betreffende taalregio. Daarnaast bieden scholen de mogelijkheid tot het behalen van taalcertificaten zoals Cambridge Engels, Goethe Duits en Delf Frans.

Een overzicht van alle scholen in de regio Utrecht die zich met internationaal onderwijs binnen de reguliere context bezighouden is opgenomen in onderstaande tabel.

Voortgezet onderwijs	Utrecht	Amersfoort	Hilversum	Overig
Tweetalig onderwijs		Farel	Laar & berg (Laren)	Cals College (Nieuwegein)
		Atrium	ISH	Anna van Rijn College (Nieuwegein)
		Lodenstein		
IMYC	Gregorius (Willibrord)		Alberdingk Thijm mavo	
International Baccalaureate			MYP Laar & Berg (i.c.m. TTO)	
Elos (Europa als Leeromgeving op School[10])		Mavo muurhuizen		Breukelen; RSG Bloklede
		't Atrium		Woerden: Kalsbeek
Fast Lane English (FLE) of versterkt Engels			Het ATC	
			St. Aloysius College	
			ATM	
Unesco Scholen	Sint Bonefatius college (PCOU Willibrord)			

Het gedetailleerde overzicht van scholen die zich in de regio Utrecht bezighouden met de verschillende genoemde vormen van internationalisering is opgenomen in bijlage 2. Daarin is ook het aanbod in het MBO opgenomen en is ook een overzicht van scholen opgenomen dat meedoet aan e-twinning[11].

2.2 Vraag naar internationaal onderwijs

In deze paragraaf gaan we nader in op de vraag naar de verschillende hiervoor genoemde vormen van internationaal onderwijs. Deze vraag komt uit verschillende doelgroepen. Enerzijds gaat het om internationale gezinnen die naar Nederland komen voor werk of vanwege andere motieven en hun kinderen graag naar een internationale school of reguliere Nederlandse school brengen. Anderzijds is er vraag vanuit Nederlandse gezinnen naar meer internationale vormen van onderwijs. De groep internationale gezinnen is vanuit specifieke data-analyse en een tweetal onderzoeken redelijk goed in beeld, we gaan daar in de rest van deze paragraaf nader op in.

[10] Inmiddels het global citizen network
[11] E-twinning is een mede door Erasmus+ gesubsidieerd platform waar docenten en leerlingen in Europa contact met elkaar hebben en informatie delen en samen een leergemeenschap vormen.

Vraag vanuit Nederlandse gezinnen
Hoe groot de vraag naar internationaliserend onderwijs vanuit Nederlandse gezinnen is, is niet precies bekend. In geen van de regio's is onderzoek gedaan naar Nederlandse ouders en hun behoefte aan internationalisering van het reguliere onderwijs. Op basis van de gesprekken die wij in het kader van dit onderzoek hebben uitgevoerd en onze ervaringen in andere regio's, signaleren we een toenemende interesse in de verschillende eerdergenoemde vormen van internationalisering bij Nederlandse ouders, alhoewel dit per regio en ook binnen steden verschilt.

Creëert aanbod vraag?
Een perspectief dat uit verschillende gesprekken met besturen naar voren kwam, is het vraag-aanbod perspectief. Besturen creëren een vraag bij ouders door het aanbod dat ze bieden. Diversiteit is hierin leidend. Het aanbod komt voort vanuit de maatschappelijke opdracht van de besturen om onderwijs te ontwikkelen dat aansluit op de context waarin de leerlingen van nu opgroeien en de wetenschappelijke inzichten in leren en ontwikkelen. Het start dan niet zozeer bij de vraag van ouders naar internationaal onderwijs, maar het start bij het aanwakkeren van een latende vraag van ouders door besturen door internationaal onderwijs aan te bieden. Ook wordt een verschil herkend in de mate waarin ouders in staat zijn deze vraag te articuleren en hiernaar te handelen. Een voorbeeld is een TPO-school in Hilversum dat ook een regulier aanbod heeft en (ondanks de inspanningen van de school) de theoretisch opgeleide ouders voor TPO kiezen en de praktisch opgeleide ouders voor de reguliere stroom.

De gesproken schoolbestuurders geven aan dat de vraag voornamelijk komt vanuit theoretisch opgeleide ouders, maar dat deze vraag vaak breder is dan alleen internationaal onderwijs. Het gaat bijvoorbeeld ook om aanbod van creatieve vakken, het onderwijsconcept, de pedagogische en de didactische inrichting van het onderwijs en onderzoekend en ontwerpend leren.

Dat neemt niet weg dat de behoefte onder Nederlandse gezinnen (ook onder praktijkgeleerden) aan internationalisering in het onderwijs breder is. Schoolbesturen erkennen dat en zetten zich ook in alle geledingen in de samenleving in, bijvoorbeeld in aandachtswijken als Utrecht Overvecht en het Soesterkwartier in Amersfoort, om vormen van internationalisering in het onderwijs te ontwikkelen en aan te bieden aan iedereen. Ook in de Economische Visie van de provincie Utrecht wordt aandacht gegeven aan de vraagarticulatie van praktijkgeleerden. Uit onderzoek blijkt dat praktijkgeleerden dit vaak minder expliciet doen. Dat neemt niet weg dat zij de vraag helemaal niet hebben. Het is aan

overheden om hun verantwoordelijkheid te nemen en hun impliciete vraag wel te beantwoorden, onder andere op het gebied van internationaal onderwijs.

Tweetalig onderwijs is hetgeen wat vooralsnog de meeste interesse heeft vanuit ouders. Ouders denken hun kinderen op die manier goed te kunnen equiperen voor een toekomst waarin steeds meer internationaal wordt samengewerkt. Op scholen waar tweetalig onderwijs wordt aangeboden wordt na verloop van tijd vaak een verdieping gevraagd bij ouders in *international mindedness*. De vraag en behoefte lijken in het voortgezet onderwijs groter dan in het primair onderwijs.

2.2.1 Feiten en cijfers

Voor gegevens over de vraag naar internationaal onderwijs maken we gebruik van data afkomstig uit het databestand internationale werknemers dat Decisio ontwikkelde op basis van Belastingdienstgegevens via CBS Microdata. In deze database staan alle werknemers met een buitenlands paspoort geregistreerd die een inkomen uit werk in Nederland ontvangen. Over de internationale werknemer weten we vervolgens het een en ander, zoals zijn werk- en woonplaats, de hoogte van zijn of haar inkomen en de sector waarin hij of zij werkzaam is. Belangrijke gegevens in het kader van onderzoek naar internationaal onderwijs zijn data over het aantal kinderen van internationale werknemers en de leeftijden van deze kinderen. Op basis van data over de periode 2010-2018 is inzicht in de ontwikkeling van het aantal kinderen van internationale werknemers per gemeente in beeld.

In deze paragraaf gaan we kort in op de huidige aantallen internationale werknemers, kinderen van internationale werknemers en verschillende uitsplitsingen binnen deze groepen. In bijlage 3 is een uitgebreidere toelichting op en uitwerking van de data opgenomen. In dit rapport lichten we steeds drie subregio's (provincie Utrecht, regio Gooi en Vechtstreek en regio FoodValley) en de drie grootste gemeenten (Utrecht, Amersfoort en Hilversum) uit. In bijlage 3 is ook een overzicht van feiten en cijfers van alle gemeenten opgenomen.

Omvang groep internationale werknemers regio Utrecht
In de regio Utrecht woonden in 2018 in totaal 47.400 internationale werknemers. Het grootste deel van hen is arbeidsmigrant (in bijlage B3.1 is een nadere toelichting op deze uitsplitsing gegeven), bijna 30.000. De overige 18.000 internationale werknemers in de regio is kenniswerker. De meesten van deze kenniswerkers woonden in de gemeente Utrecht.

Binnen de regio woonden daarnaast ten opzichte van andere gemeenten relatief veel internationale werknemers in Hilversum en Amersfoort. Het overzicht van aantallen internationale werknemers per regio en gemeente is opgenomen in tabel 2.1. In figuur 2.1 is een kaart opgenomen met het aantal internationale werknemers in 2018 voor alle gemeenten binnen de regio Utrecht.

Tabel 2.1: Aantal internationale werknemers per regio, in 2018

Woonregio	Totaal internationale werknemers	Internationale kenniswerkers	Internationale arbeidsmigranten
Provincie Utrecht	33.600	12.900	20.800
Gooi en Vechtstreek	7.300	3.500	3.800
FoodValley	6.500	1.600	4.900
Totaal	47.400	18.000	29.500
Amersfoort	3.100	1.100	2.100
Hilversum	4.200	2.100	2.100
Utrecht	17.500	7.800	9.600

Bron: CBS Microdata, bewerkingen Decisio

Figuur 2.1: Aantal internationale werknemers naar woongemeente in 2018

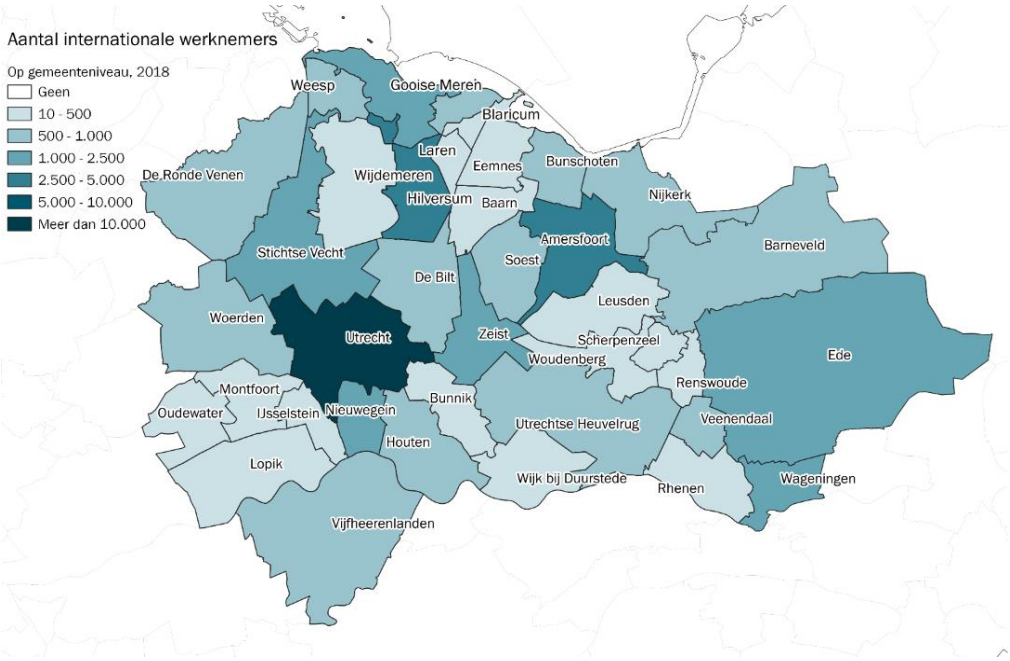

Bron: CBS Microdata, bewerkingen Decisio

De drie gemeenten waarop in dit onderzoek de focus ligt (Utrecht, Amersfoort en Hilversum) zijn wat betreft de internationale werknemers vooral te karakteriseren als woongemeente. Het grootste deel van de internationale werknemers die er

woont, werkt elders. Vanuit alle drie de gemeenten pendelen relatief veel internationals voor hun werk naar bijvoorbeeld Amsterdam (is voor alle drie de gemeenten de grootste uitgaande pendelgemeente), Utrecht (voor Hilversum en Amersfoort) en de Haarlemmermeer. Dat neemt overigens niet weg dat er uiteraard ook inkomende pendelstromen zijn van internationale werknemers die elders wonen en werken in een van de drie gemeenten.

Aantal kinderen van internationale werknemers

Een deel van de internationals heeft een gezin en neemt dat gezin mee naar Nederland. In de regio woonden in 2018 in totaal bijna 22.000 kinderen in de leeftijd 0 tot en met 18 van internationale werknemers. Het grootste deel van hen woont in de provincie Utrecht (bijna 16.000) en daarbinnen in de gemeente Utrecht (bijna 7.000). In figuur 2.2 is het aantal kinderen van internationale werknemers per gemeente in kaart gebracht voor het jaar 2018.

Ook van de kinderen van internationale werknemers hebben we enkele specifieke kenmerken. Op basis daarvan is in figuur 2.3 een nadere uitsplitsing gemaakt naar kinderen van kenniswerkers en arbeidsmigranten en de leeftijd van kinderen.

Figuur 2.2: Aantal kinderen van internationale werknemers per gemeente, in 2018

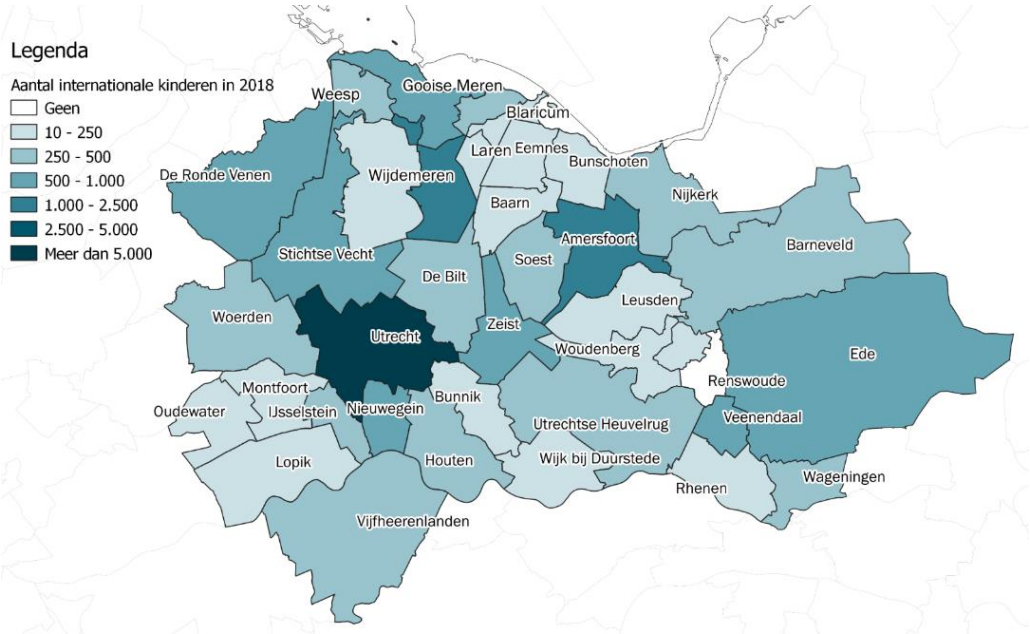

Bron: CBS Microdata, bewerkingen Decisio

Figuur 2.3: Nadere uitsplitsing aantal kinderen van internationale werknemers in de regio Utrecht, jaar 2018

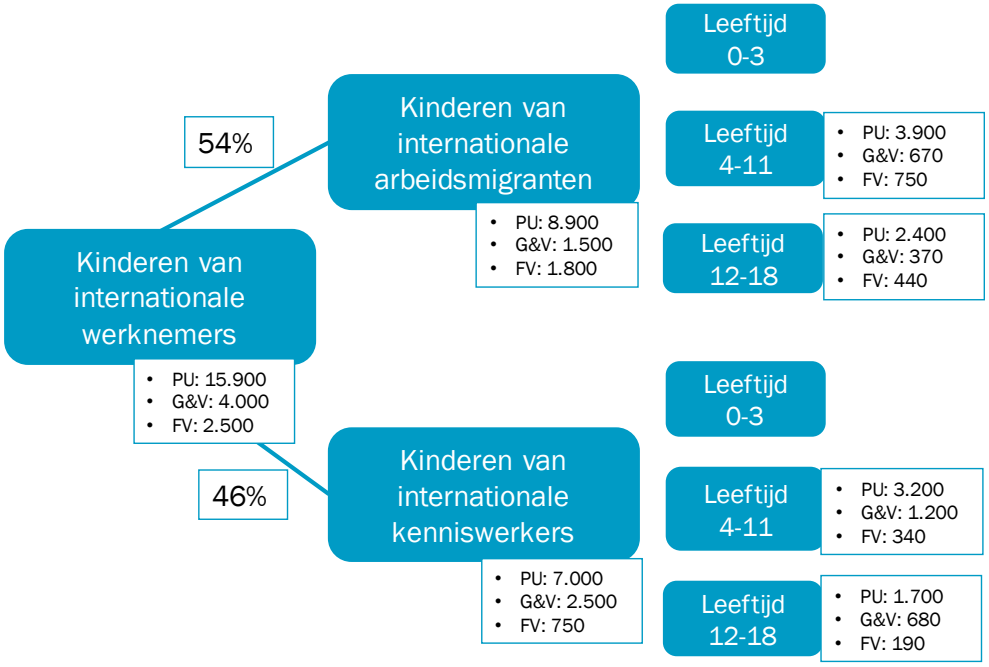

Bron: CBS Microdata, bewerkingen Decisio

Voor de drie gemeenten is deze nadere uitsplitsing in tabel 2.2 opgenomen. In Amersfoort is het grootste deel van de kinderen arbeidsmigrant, in Hilversum is het grootste deel van de kinderen juist kenniswerker en in Utrecht is het ongeveer 50/50. De meeste kinderen zijn in de leeftijdscategorie van 4 tot 12 jaar, voor de hele regio Utrecht gaat het om ongeveer 45 procent van de kinderen. Een derde van de kinderen is in de jongste leeftijdscategorie (0 tot 4 jaar) en een kwart heeft de VO-leeftijd (12 tot 19 jaar).

Tabel 2.2: Uitsplitsing aantal kinderen van internationale werknemers per gemeente naar kenniswerker, arbeidsmigrant en leeftijdscategorie, voor 2018

	Alle kinderen				Kinderen kenniswerkers				Kinderen arbeidsmigranten			
	0 tot 4	4 tot 12	12 tot 19	Totaal	0 tot 4	4 tot 12	12 tot 19	Totaal	0 tot 4	4 tot 12	12 tot 19	Totaal
Amersfoort	520	820	480	1.820	220	340	180	740	300	490	300	1.090
Hilversum	590	1.110	530	2.230	370	750	360	1.480	220	360	170	750
Utrecht	2.200	3.220	1.550	6.970	1.220	1.570	600	3.390	980	1.640	960	3.580

Bron: CBS Microdata, bewerkingen Decisio

Gemengde achtergrond

Een groot deel van de kinderen van internationale werknemers die wij in beeld hebben, is afkomstig uit een gemengd huwelijk, waarbij één van de ouders

international is en één van de ouders de Nederlandse nationaliteit heeft. In de regio als geheel gaat het om bijna 60 procent van de kinderen. De overige 40 procent van de kinderen heeft twee internationale ouders. Het aandeel kinderen dat één internationale ouder en één Nederlandse ouder heeft is in de loop der jaren afgenomen. Overigens is het zo dat een deel van deze kinderen uit een gemengd huwelijk wel tot de categorie 'internationals' behoort en daarmee bijvoorbeeld in aanmerking komt om internationaal onderwijs te volgen. Zo blijkt uit gegevens van internationale scholen dat een aanzienlijk deel (tot wel 23 procent[12]) van de kinderen de Nederlandse of een dubbele (waaronder de Nederlandse) nationaliteit heeft, het gaat hier ook om repats en binnenkort uitreizende gezinnen. Het overzicht van de aandelen en aantallen kinderen waarvan geen van de ouders Nederlands is en waarvan één van de ouders de Nederlandse nationaliteit heeft, is opgenomen in tabel 2.3.

Tabel 2.3: Overzicht aandeel en aantal kinderen van internationale werknemers met een Nederlandse ouder, gegevens over 2018

Woonregio	Totaal aantal kinderen van internationale werknemers	Kinderen met twee internationale ouders		Kinderen met één internationale en één Nederlandse ouder	
		Aantal	*Aandeel op totaal*	Aantal	*Aandeel op totaal*
Provincie Utrecht	15.900	6.260	*36%*	9.640	*61%*
Gooi en Vechtstreek	4.000	1.910	*44%*	2.100	*52%*
Foodvalley	2.500	1.110	*39%*	1.410	*56%*
Amersfoort	1.800	590	*30%*	1.240	*68%*
Hilversum	2.200	1.310	*54%*	920	*41%*
Utrecht	7.000	3.010	*39%*	3.960	*57%*
Totaal	**21.800**	**9.030**	***41%***	**12.760**	***59%***

Bron: CBS Microdata, bewerkingen Decisio

2.2.2 Naar welk type onderwijs is vraag vanuit de verschillende doelgroepen?

In opdracht van het ministerie van OCW hebben Decisio en B&T onderzoek[13] gedaan naar de voorkeuren, wensen en behoeften van internationale gezinnen als het gaat om (het type) onderwijs. In het onderzoek is een enquête uitgezet onder voornamelijk internationale kenniswerkers, in totaal hebben ruim 1.100 internationals de vragenlijst ingevuld.

[12] Dat kwam naar voren in gesprekken die wij met internationale scholen hebben gehad in het kader van het onderzoek naar het prognosemodel internationaal onderwijs (in 2019) en al eerder uit een onderzoek van Regioplan uit 2016: https://www.regioplan.nl/wp-content/uploads/data/file/2016/16009-Internationaal-onderwijs-in-Nederland-Regioplan.pdf

[13] Het betreft het eerder gerefereerde onderzoek naar de toegankelijkheid van het reguliere onderwijs voor internationals.

Wensen en behoeften van internationale arbeidsmigranten
De uitkomsten van het onderzoek laten zien dat een relatief groot deel van de respondenten kiest voor internationaal onderwijs. Onder de doelgroep internationale arbeidsmigranten zal dit aandeel naar verwachting een stuk lager zijn. Wij hebben dit niet specifiek onderzocht, maar verwachten dat dit te maken heeft met twee aspecten: 1) de kosten voor internationaal onderwijs (die zijn vaak vele malen hoger dan regulier Nederlands onderwijs) en 2) de wens van arbeidsmigranten om langer in Nederland te verblijven en hun kinderen meer te laten integreren in de Nederlandse samenleving. In het vervolg van deze paragraaf bespreken we de uitkomsten van het onderzoek van OCW, maar we houden in het vervolg van het rapport wel rekening met de ontwikkeling van het aantal kinderen van internationale arbeidsmigranten en hun waarschijnlijke vraag naar regulier Nederlands onderwijs en mogelijk daarbinnen vormen van internationaliserende onderwijsvormen.

Het grootste deel van de kinderen uit deze gezinnen volgt internationaal onderwijs, namelijk 71 procent van alle respondenten. In het PO ligt dat percentage wat lager met 59 procent en in het VO ligt het aandeel een stuk hoger, namelijk 90 procent.

Binnen het internationaal onderwijs is bekostigd internationaal onderwijs het populairst (69 procent van de internationale gezinnen die voor internationaal onderwijs heeft gekozen gaat naar IGBO- of IGVO-onderwijs). Wat in dat onderzoek binnen het Nederlands onderwijs opvalt, is het lage aantal gezinnen dat tweetalig onderwijs volgt, overall maar 9 procent van alle gezinnen dat Nederlands onderwijs volgt. Dit sluit aan bij de eerdere kanttekeningen bij TTO voor niet Nederlands sprekende leerlingen. De gegevens zijn samengevat weergegeven in tabel 2.4.

Tabel 2.4: Overzicht aantal en aandeel internationale niet-Nederlandse gezinnen per type onderwijs, het gaat om een beeld op basis van de landelijke respons

	Alle respondenten		In het PO		In het VO	
Type onderwijs	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel
Internationaal onderwijs, waarvan:	**715**	**71%**	**367**	**59%**	**348**	**90%**
Bekostigd internationaal onderwijs	490		246		244	
Private internationale scholen	167		95		72	
Europees onderwijs	15		9		6	
Niet-bekostigde buitenlandse scholen	43		17		26	
Nederlands onderwijs, waarvan:	**296**	**29%**	**257**	**41%**	**39**	**10%**
Tweetalig onderwijs (bekostigd)	26		19		7	
Bekostigd Nederlands onderwijs	262		232		30	
Niet-bekostigd Nederlands onderwijs	8		6		2	
Totaal	**1.011**		**624**		**387**	
Ouders zonder (schoolgaande) kinderen	*106*					

Bron: enquête onder internationale gezinnen in het kader van een onderzoek naar de toegankelijkheid van het reguliere onderwijs voor internationals (2018).

Dat de aantallen uit het onderzoek in 2018 representatief zijn voor de regio Utrecht blijkt wanneer we de aantallen leerlingen op de International School Utrecht uit 2017 afzetten tegen onze gegevens over het aantal kinderen van internationale kenniswerkers uit 2017 (alleen de kinderen afkomstig uit niet-Nederlandse gezinnen). Op IGBO-afdeling van ISU zaten in 2017 341 leerlingen, in de gemeente Utrecht woonden destijds 643 kinderen in de PO-leeftijd die uit een volledig niet-Nederlands gezin kwamen. Dat betekent dat 53 procent van alle internationale gezinnen in het PO voor IGBO-onderwijs heeft gekozen, ongeveer gelijk aan het percentage uit de enquête (daaruit blijkt dat landelijk 40 procent van alle internationals voor IGBO heeft gekozen, echter in Utrecht is bijvoorbeeld geen ander internationaal onderwijs voorhanden). Kanttekening bij deze gegevens is dat op de ISU ook Nederlandse leerlingen zitten, uit gegevens van de school blijkt dat het in het PO om 12 procent van de leerlingen gaat en dat er ook kinderen op ISU zitten van buiten de gemeente Utrecht. In het VO gaat het om 218 leerlingen op de ISU en 237 kinderen van internationale kenniswerkers in de leeftijd 12-19, een aandeel van 92 procent. Dat komt in de buurt van de gegevens uit de enquête.

Door welke elementen wordt de keuze voor een schooltype bepaald?
Voorname kenmerken van internationale gezinnen die de keuze voor het type school (internationaal of Nederlands onderwijs) bepalen, zijn:

- Leeftijd van de kinderen: hoe jonger de kinderen zijn bij aankomst in Nederland, hoe vaker gekozen wordt voor Nederlands onderwijs.
- Verblijfsduur van de international: hoe langer het gezin in Nederland is of denkt te blijven, hoe vaker gekozen wordt voor Nederlands onderwijs.
- Het inkomen van de international: wanneer het inkomen hoger is wordt vaker voor internationaal onderwijs gekozen.
- De bijdrage van de werkgever aan de schoolkosten: wanneer werkgevers (gedeeltelijk) bijdragen aan de schoolkosten wordt vaker voor internationaal onderwijs gekozen.

Wanneer we dieper inzoomen op de verschillende afwegingen die internationale ouders maken op het moment dat zij een school kiezen voor hun kinderen zien we enkele gemene delers tussen ouders die kiezen voor internationaal en voor Nederlands onderwijs. Zo geldt voor beide categorieën dat ouders de sfeer op de school, de afstand tot school en sociaal-

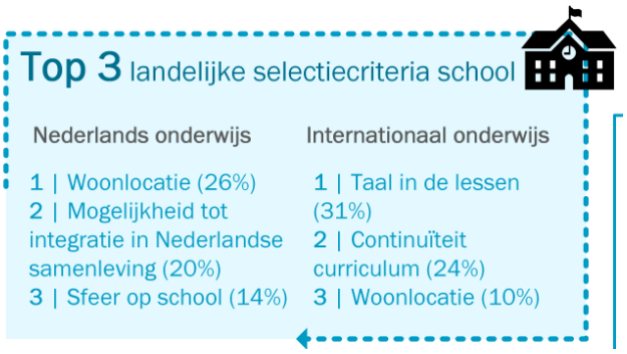

culturele aspecten heel belangrijk vinden. Twee voorname verschillen zijn er ook. Zo geven ouders die voor internationaal onderwijs kiezen aan dat de voertaal in de lessen de belangrijkste factor is om voor dat type onderwijs te kiezen. Ouders die kiezen voor Nederlands onderwijs geven als belangrijkste reden de integratie in de Nederlandse samenleving aan.

3. Trends en ontwikkelingen

In dit hoofdstuk gaan we nader in op recente cijfermatige ontwikkelingen ten aanzien van het aanbod en de vraag naar internationaal onderwijs (paragraaf 3.1) en maken we een doorkijk naar de toekomstige ontwikkeling van de vraag aan de hand van cijfermatige prognoses (paragraaf 3.2). Daarnaast gaan we in meer kwalitatieve zin in op de trends die we in de vraag vanuit gezinnen zien ten aanzien van internationaal onderwijs en de trends en vanuit scholen en schoolbesturen om met internationaal onderwijs aan de slag te gaan (paragraaf 3.3). Dit vertaalt zich ook in mogelijke ontwikkelrichtingen ten aanzien van internationaal onderwijs vanuit de ambities van gesproken schoolbesturen in paragraaf 3.4.

3.1 Ontwikkelingen aanbod en vraag

3.1.1 Ontwikkeling aanbod internationaal onderwijs in Nederland en regio Utrecht

Landelijke ontwikkeling aantal internationale scholen

Landelijk gezien is het aantal internationale scholen in de afgelopen jaren gegroeid. In totaal zijn er op dit moment 51 internationale scholen met in totaal 65 locaties. Met name zijn er de laatste jaren een aantal IGBO- en IGVO-vestigingen bijgekomen. Het gaat om scholen in Amstelveen, Haarlem, Haarlemmermeer, Den Haag en Delft. Ook de ISU is nog een relatief jonge school met hun start in 2011.

Met de groei van het aantal scholen is ook de capaciteit op de scholen (sterk) toegenomen. In figuur 3.1 is deze sterke stijging weergegeven. Zaten er in 2010 nog ongeveer 5.000 leerlingen op het bekostigde internationaal onderwijs, in 2019 was dit aantal meer dan verdubbeld naar 12.500 leerlingen. Het gaat om een gemiddelde jaarlijkse groei van 10 procent over een periode van 9 jaar. Het niet-bekostigde onderwijs groeit minder sterk in omvang en is in de periode 2015-2018 met gemiddeld 1,8 procent per jaar gegroeid.

Ontwikkeling aantal internationale scholen in de regio Utrecht

De landelijke groei van het aantal leerlingen is ook terug te zien in de regio Utrecht. Sinds de start van de ISU is de school in 7 jaar tijd gegroeid naar 446 leerlingen in het PO en 349 leerlingen in het VO (peildatum 1 oktober 2019). Gemiddeld komen er dus meer dan 100 leerlingen per jaar bij. De groei van het aantal leerlingen in de afgelopen jaren heeft meermaals gezorgd voor fysieke uitbreiding van het schoolgebouw. Momenteel wordt gewerkt aan het ontwikkelen van een campus voor de internationale school waar ruimte is voor in totaal 1.200 leerlingen.

Ook in Hilversum (inclusief Laren) is het leerlingenaantal in het PO sinds 2010 meer dan verdubbeld en toegenomen tot bijna 560 leerlingen in 2019. In het VO is het leerlingenaantal bijna verdubbeld sinds 2010 tot 606 leerlingen in 2019.

Figuur 3.1: Ontwikkeling aantal leerlingen op bekostigde en niet-bekostigde internationale scholen in Nederland

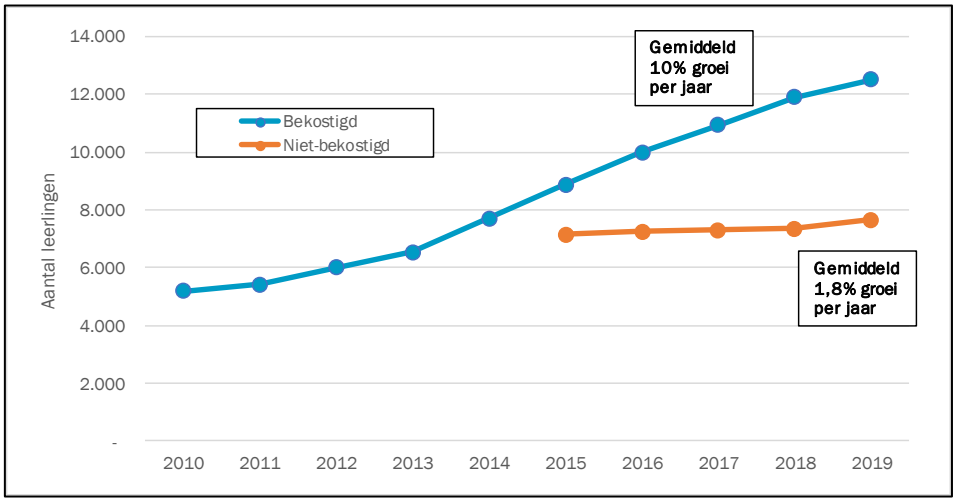

Bron: informatie verzameld door Decisio via internationale scholen en de DIPS en DISS.

Internationalisering regulier onderwijs

Exacte cijfermatige gegevens over de ontwikkeling van het aanbod van reguliere scholen op het gebied van een internationaal profiel of concept zijn niet bekend. We leunen hier op enkele feitelijke ontwikkelingen, zoals de recente start van de pilot tweetalig primair onderwijs (TPO) en diverse gesprekken in het land en in de regio. Uit deze gesprekken en gegevens maken we op dat het aanbod van internationaal regulier onderwijs de laatste jaren is toegenomen. Enerzijds door een hogere interesse vanuit Nederlandse gezinnen, anderzijds door een toenemend aantal internationale gezinnen met interesse in dit type onderwijs. Scholen en schoolbesturen spelen hierop in door hun onderwijsaanbod te verrijken met internationale profielen en concepten.

Bijzondere landelijke voorbeelden van het toegankelijker maken van het reguliere onderwijsaanbod voor internationals zijn Denise in Amsterdam, onderdeel van stichting Esprit Scholen (tweetalig onderwijs, IMYP en IPC curriculum en een combinatie met de taalschool), en de Salto basisscholen in Eindhoven (TPO met IGBO- en IGVO-toelatingseisen in combinatie met een lage fee van €350,-). In de regio zijn dit bijvoorbeeld een aantal TPO-scholen (Hilversum en Eemnes) en Stepping Stones (Utrecht).

Bijzonder landelijk voorbeeld van het internationaliserend aanbod van het reguliere onderwijs is het Startpunt in Den Haag van De Haagse Scholen (een multiculturele school waar het Primary Years Programme, het PYP, van het IB is vertaald naar het Nederlands en wordt toepast als gedachtegoed).

3.1.2 Ontwikkeling vraag naar internationaal onderwijs in de regio Utrecht

In de regio Utrecht woonden in 2018 in totaal bijna 22.000 kinderen van internationale werknemers. Dat aantal is de afgelopen jaren gestaag gestegen met gemiddeld 2,7 procent per jaar. In 2010 woonden nog 18.000 kinderen van internationale werknemers in de regio. De groei was in de regio Gooi en Vechtstreek met 4 procent gemiddeld per jaar iets hoger dan in de provincie Utrecht (2,3 procent). De groei in de drie grootste gemeenten verschilt; zo is de groei in Amersfoort sinds 2010 vrijwel nihil met 0,3 procent gemiddeld per jaar, terwijl in Hilversum (5,6 procent) en Utrecht (3,4 procent) de groei wel wezenlijk is. De gegevens per regio en gemeente zijn opgenomen in tabel 3.1 en in figuur 3.3.

Tabel 3.1: Ontwikkeling aantal kinderen van internationale werknemers per gemeente in de periode 2010-2018

Woongemeente	2010	2015	2018	Gemiddelde jaarlijkse ontwikkeling (2010-2018)
Provincie Utrecht	13.330	13.050	15.900	2,3%
Gooi en Vechtstreek	2.930	3.310	4.010	4,0%
Foodvalley	2.070	1.910	2.520	2,7%
Totaal	**17.750**	**17.810**	**21.790**	**2,7%**
Amersfoort	1.790	1.680	1.830	0,3%
Hilversum	1.440	1.790	2.230	5,6%
Utrecht	5.360	5.570	6.970	3,4%

Bron: CBS Microdata, bewerkingen Decisio

In figuur 3.2 is de ontwikkeling van het aantal kinderen in de regio Utrecht nader uitgesplitst naar kinderen van kenniswerkers en arbeidsmigranten. Beide groepen zijn gestaag gegroeid door de jaren heen, maar met name sinds 2016 vallen hoge groeicijfers op. Uitschieter is 2018, waarin het aantal kinderen van kenniswerkers met 12,3 procent is gegroeid en arbeidsmigranten met 8,8 procent. Deze groei is in lijn met landelijke cijfers over het aantal kinderen van internationals en heeft, zeer waarschijnlijk, te maken met de forse economische groei en groei van het aantal banen in de laatste jaren in ons land. Deze economische groei geldt zeker voor de regio Utrecht, waar met name kennisintensieve bedrijven de laatste jaren zijn gegroeid. Zij maken in toenemende mate gebruik van gespecialiseerde kennis van internationale kenniswerkers, zoals Indiërs werkzaam in de ICT.

Figuur 3.2: Ontwikkeling aantal kinderen van kenniswerkers en arbeidsmigranten in de regio Utrecht (2010-2018)

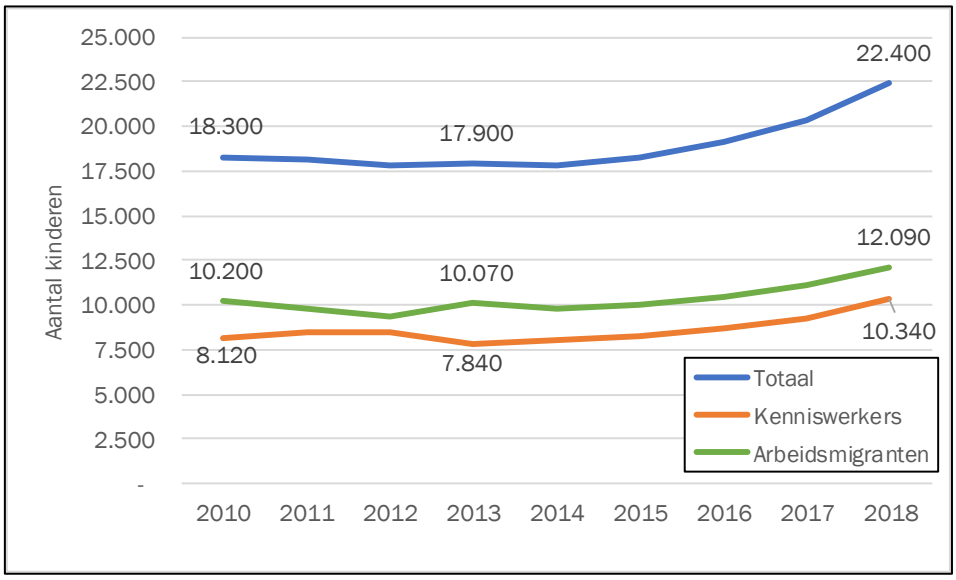

Bron: CBS Microdata, bewerkingen Decisio

Figuur 3.3: Gemiddelde jaar op jaar ontwikkeling aantal kinderen van internationale werknemers in de regio Utrecht (2010-2018)

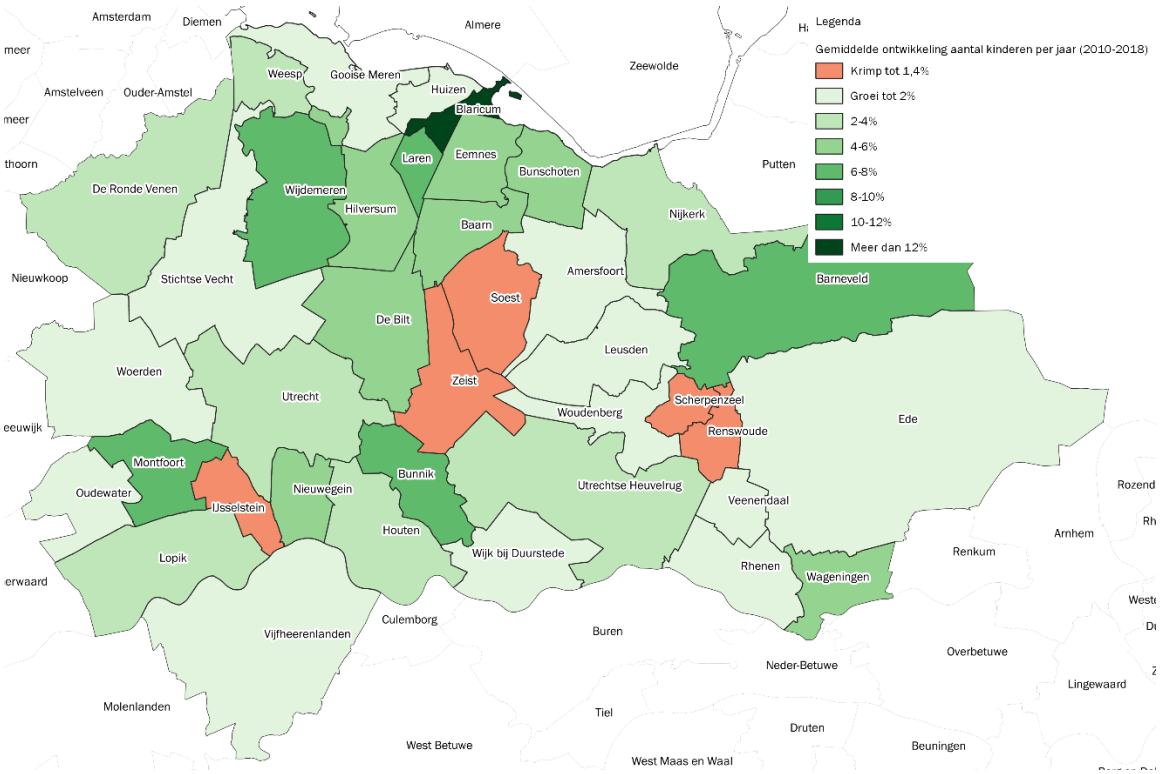

3.1.3 Duiding veranderende vraag naar internationaal onderwijs

Uit de cijfers maken we op dat de twee doelgroepen internationale kinderen in de regio over het algemeen groeien. Dat geldt in ieder geval voor de gemeenten Utrecht en Hilversum, in mindere mate voor Amersfoort.

Op basis van de inkomenssituatie en de *school fees* van internationale scholen gaan we er van uit dat arbeidsmigranten kiezen voor regulier Nederlands onderwijs. Groei van deze groep zorgt dus in ieder geval voor een toenemende vraag vanuit internationale gezinnen naar regulier onderwijs en mogelijk ondersteuning voor de kinderen om te integreren in de school en samenleving. Dit vraagt aandacht voor taal en cultuur. Deze ontwikkeling zorgt mogelijk voor toenemende vraag naar plekken in schakelklassen, taalklassen en taalscholen in de regio.

De groei van het aantal kinderen van kenniswerkers is, zeker de laatste jaren, groot. De vraag vanuit deze groep is wisselender, zoals weergegeven in paragraaf 2.2.2 en in het bijzonder tabel 2.4. De vraag vanuit deze groep is bovendien ook aan het veranderen, om meerdere redenen. Uit de gesprekken in de regio halen we daarover de volgende beelden op:

- Internationale gezinnen zijn meer honkvast; zij vestigen zich vaker voor langere periode in een land/regio/stad, waar dit soort gezinnen vroeger mobieler waren en bijvoorbeeld elke drie jaar verhuisden. Met deze verandering neemt de behoefte aan integratie in de Nederlandse samenleving en daarmee de vraag naar regulier Nederlands onderwijs toe.
- De bestedingsruimte van internationals is uiteenlopend. Steeds meer internationale gezinnen met een modaal inkomen komen in de regio wonen, zij kunnen het zich niet permitteren om hun kinderen naar de internationale school te laten gaan.

In aanvulling hierop constateren we in de breedte dat de ontwikkeling van bepaalde internationale concepten en profielen binnen het reguliere onderwijs een aantrekkende werking hebben op internationale gezinnen.

3.2 Cijfermatige prognoses ontwikkelingsvraag

Doelgroep kinderen van internationale kenniswerkers

Decisio heeft in opdracht van het Ministerie van EZK en OCW onderzoek gedaan naar het opzetten van trendmatig prognosemodel internationaal onderwijs[14]. Dat model is vervolgens ook uitgewerkt. Uit het onderzoek is op basis van statistische

[14] Het onderzoek is hier te downloaden: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/05/28/onderzoek-ontwikkeling-trendmatig-prognosemodel-instroom-internationaal-onderwijs

regressieanalyse getoetst welke factoren van invloed zijn op de ontwikkeling van de doelgroep 'kinderen van internationale kenniswerkers'. Uit het onderzoek komt naar voren dat de ontwikkeling van de doelgroep in sterke verhouding staat met de ontwikkeling van het aantal banen in een regio.

Doelgroep kinderen van arbeidsmigranten
Ten behoeve van voorliggend onderzoek is ook een dergelijke analyse uitgewerkt om in beeld te brengen welke factoren van invloed zijn op de ontwikkeling van het aantal kinderen van arbeidsmigranten. Diverse demografische en economische, maar ook omgevingskenmerken, zijn in een statistisch regressiemodel getoetst. De uitkomst is dat de omgevingsfactoren WOZ-waarde en omgevingsadressendichtheid van significant belang zijn op de ontwikkeling van het aantal kinderen van arbeidsmigranten. Datzelfde verband is er met de economische variabelen aantal banen en openstaande vacatures. Deze twee laatste variabelen zijn gebruikt om prognoses t.b.v. de doelgroep op te stellen.

Parameters prognoses
Op basis van de door Decisio ontwikkelde prognosemodellen zijn parameters voor de verwachte ontwikkeling van het aantal kinderen van internationale werknemers afgeleid. Benodigde input daarvoor is de ontwikkeling van het aantal banen (of als mogelijke afgeleide de verwachte ontwikkeling van de economie) en vacatures in de regio. In voorliggende analyses zijn drie scenario's toegepast om de verwachting ontwikkeling van het aantal banen te benaderen:

1. Trendscenario: ontwikkelparameter aantal banen (en voor kinderen van arbeidsmigranten aantal vacatures) is gebaseerd op de gemiddelde ontwikkeling van het aantal banen in de periode 2010-2018.
2. UWV arbeidsmarktprognose: het UWV raamt voor de korte termijn per arbeidsmarktregio de ontwikkeling van de werkgelegenheid. Voor voorliggende studie zijn de resultaten voor 2019 en 2020 (de meest recente prognoses) gebruikt[15] en voor de periode 2021-2025 het gemiddelde over de voorliggende periode (2010-2020).
3. WLO-Hoog: de Welvaart en Leefomgevings-scenario's van het CPB/PBL[16] hebben voor de langere termijn in Nederland demografische en economische prognoses opgesteld. Op basis van de regionale uitsplitsing daarvan is de ontwikkeling van het aantal banen in beeld gebracht

[15] Gebruik is gemaakt van de studie Regio in Beeld: https://regioinbeeld.uwv.nl/
[16] Zie: https://www.wlo2015.nl/rapporten-wlo/regionale-ontwikkelingen-en-verstedelijking

Op basis van bovenstaande inzichten zijn kwantitatieve prognoses uitgewerkt en toegepast op de gemeente Utrecht en omstreken, gemeente Amersfoort en omstreken en de regio Gooi en Vechtstreek.

3.2.1 Prognoses gemeente Utrecht en omstreken

De prognoses voor de gemeente Utrecht en omstreken zijn bedoeld om een inschatting te geven van de potentiële vraag naar internationaal onderwijs of behoefte aan internationaliserend regulier onderwijs in de gemeente Utrecht. Deze vraag komt niet alleen uit de gemeente zelf, maar kent mogelijk een breder voedingsgebied. Daarom is gebruik gemaakt van een voedingsgebied dat bestaat uit de gemeente Utrecht zelf en alle omliggende gemeenten: Stichtse Vecht, De Bilt, Zeist, Bunnik, Houten, Nieuwegein, IJsselstein, Montfoort en Woerden.

Prognoses kinderen van internationale kenniswerkers

Op basis van de drie scenario's voor de gemeente Utrecht en omstreken neemt het aantal kinderen van internationale kenniswerkers naar verwachting de komende jaren toe. In een minimum scenario (o.b.v. WLO-Hoog) naar 5.600 en in het hoogste scenario naar 6.900. De gegevens zijn weergegeven in figuur 3.4. In bijlage B3.4 en specifiek in Tabel B.11 zijn de prognoses in meer detail uitgewerkt en ook uitgesplitst naar leeftijden en naar kinderen met alleen maar internationale ouders.

Figuur 3.4: Prognoses doelgroep kinderen van internationale kenniswerkers in gemeente Utrecht en omstreken (2019-2025)

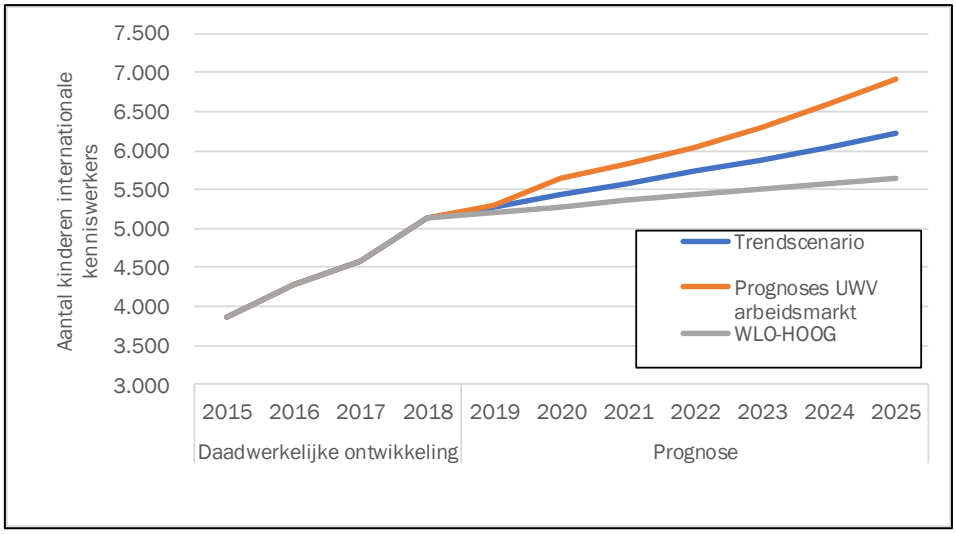

Prognoses kinderen internationale arbeidsmigranten
Op basis van de drie scenario's voor de gemeente Utrecht en omstreken neemt het aantal kinderen van internationale arbeidsmigranten naar verwachting de komende jaren toe. De drie scenario's laten niet veel onderscheid zien in groei en komen uit op iets meer dan 7.000 kinderen van arbeidsmigranten in 2025. De gegevens zijn weergegeven in figuur 3.5. In bijlage B3.4 en specifiek in Tabel B.12 zijn de prognoses in meer detail uitgewerkt en uitgesplitst naar leeftijden.

Figuur 3.5: Prognoses doelgroep kinderen van internationale kenniswerkers in gemeente Utrecht en omstreken (2019-2025)

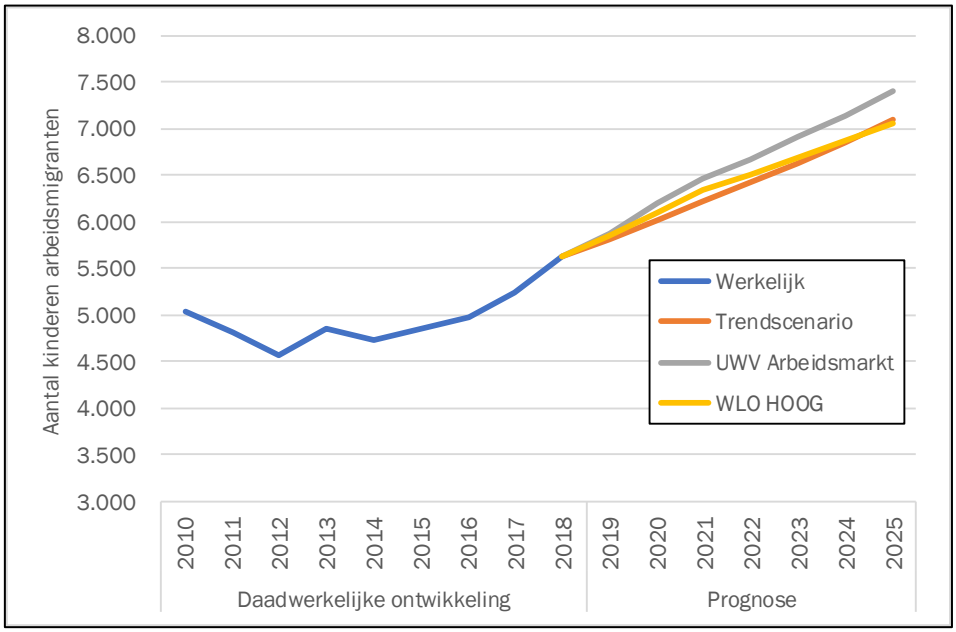

3.2.2 Gemeente Amersfoort en omstreken

Voor de prognoses voor een internationale school of andere vorm van internationalisering van het onderwijs in de gemeente Amersfoort is gebruik gemaakt van het volgende voedingsgebied: de gemeente Amersfoort zelf en gemeenten Baarn, Barneveld, Bunschoten, Leusden, Nijkerk en Soest.

Voor de diverse uitgewerkte prognoses voor de gemeente Amersfoort geldt dat geen rekening is gehouden met de eventuele vestiging van internationaal onderwijs dat specifiek gericht is op internationale gezinnen. Uit diverse gesprekken komt naar voren dat 'aanbod vraag creëert' binnen het onderwijsveld, zeker waar het gaat om internationaal onderwijs. Met andere woorden: als in Amersfoort internationaal onderwijs gericht op internationale kinderen wordt gerealiseerd zal dat zeer waarschijnlijk de prognoses die in deze paragraaf uitgewerkt zijn in positieve zin

beïnvloeden. Hoeveel precies, dat is nu nog niet cijfermatig te onderbouwen op basis van de kennis en ervaringscijfers vanuit andere gemeenten.

Kinderen van internationale kenniswerkers

De prognoses ten aanzien voor de regio Amersfoort en omstreken laten zien dat het aantal kinderen van internationale kenniswerkers naar verwachting de komende jaren groeit, maar minder sterk dan in de periode 2017-2019. De scenario's komen uit op een bandbreedte van 1.420 tot 1.530 kinderen. In figuur 3.6 zijn de scenario's schematisch weergegeven. In bijlage B3.4 en specifiek in tabel B.13 zijn de prognoses in meer detail uitgewerkt, ook uitgesplitst naar leeftijden en aantallen kinderen met enkel internationale ouders.

Figuur 3.6: Prognoses doelgroep kinderen van internationale kenniswerkers voor gemeente Amersfoort en omstreken, periode 2019-2025

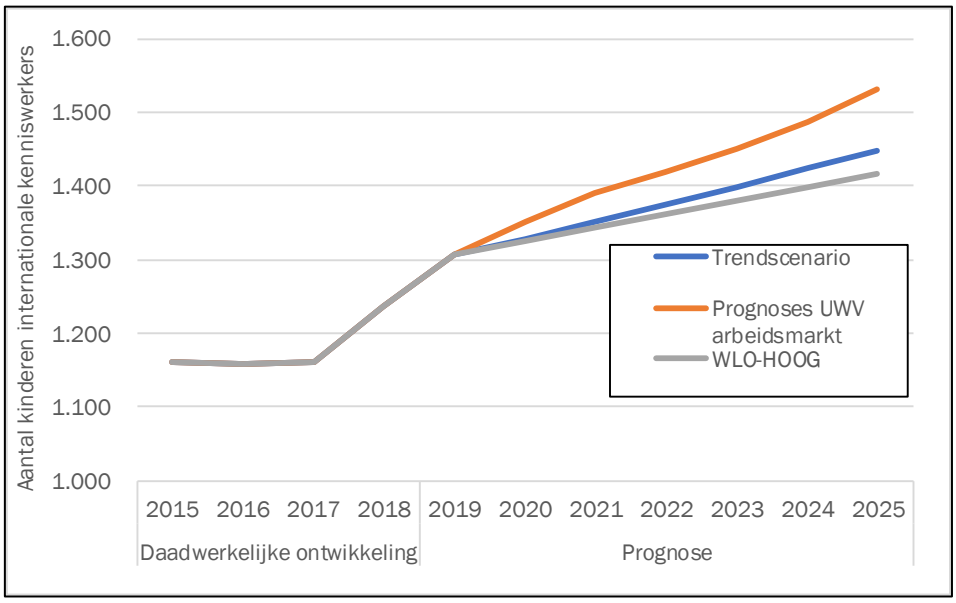

Bron: CBS Microdata, analyses en bewerkingen Decisio

Prognoses kinderen internationale arbeidsmigranten

In figuur 3.7 zijn de prognoses voor de doelgroep kinderen van internationale arbeidsmigranten weergegeven. De drie prognosescenario's zijn nauwelijks onderscheidend en komen uit op ongeveer 3.000 kinderen van internationale arbeidsmigranten in 2025. De prognoses volgens het WLO-scenario zijn in bijlage 3.4 en in Tabel B.14 uitgesplitst naar leeftijden weergegeven.

Figuur 3.7: Prognoses doelgroep kinderen van internationale arbeidsmigranten voor gemeente Amersfoort en omstreken, periode 2019-2025

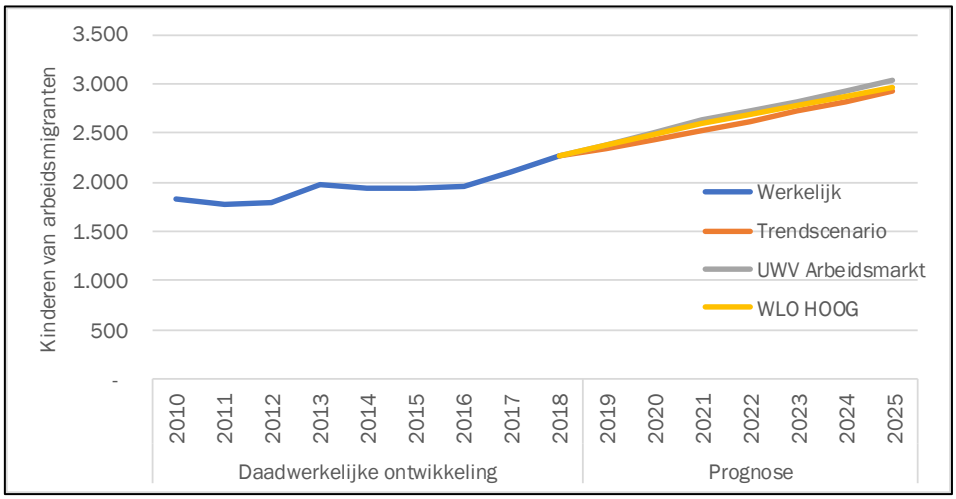

3.2.3 Regio Gooi en Vechtstreek

De regio Gooi en Vechtstreek bestaat uit de gemeenten Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Weesp en Wijdemeren. Deze gemeenten zijn als voedingsgebied gebruikt voor het opstellen van prognoses voor de beide doelgroepen.

Voor deze regio is gebruik gemaakt van de verwachte economische groei in de regio Amsterdam, reden hiervoor is de sterke pendelstroom van internationale werknemers vanuit de regio Gooi en Vechtstreek naar Amsterdam. We leiden daaruit af dat de groei van het aantal kinderen van internationale werknemers niet zozeer afhangt van de economische situatie in Gooi en Vechtstreek zelf, als wel van de economische ontwikkelingen in de regio Amsterdam.

Kinderen van internationale kenniswerkers

De prognoses ten aanzien van de regio Gooi en Vechtstreek laten zien dat het aantal kinderen van internationale kenniswerkers naar verwachting de komende jaren groeit, maar minder sterk dan in de periode 2016-2019. De scenario's komen uit op een bandbreedte van 2.950 tot 3.900 kinderen van internationale kenniswerkers. In figuur 3.8 zijn de scenario's schematisch weergegeven. In bijlage B3.4 en specifiek in tabel B.15 zijn de prognoses in meer detail uitgewerkt, ook uitgesplitst naar leeftijden en aantallen kinderen met enkel internationale ouders.

Figuur 3.8: Prognoses doelgroep kinderen van internationale kenniswerkers voor regio Gooi en Vechtstreek, periode 2019-2025

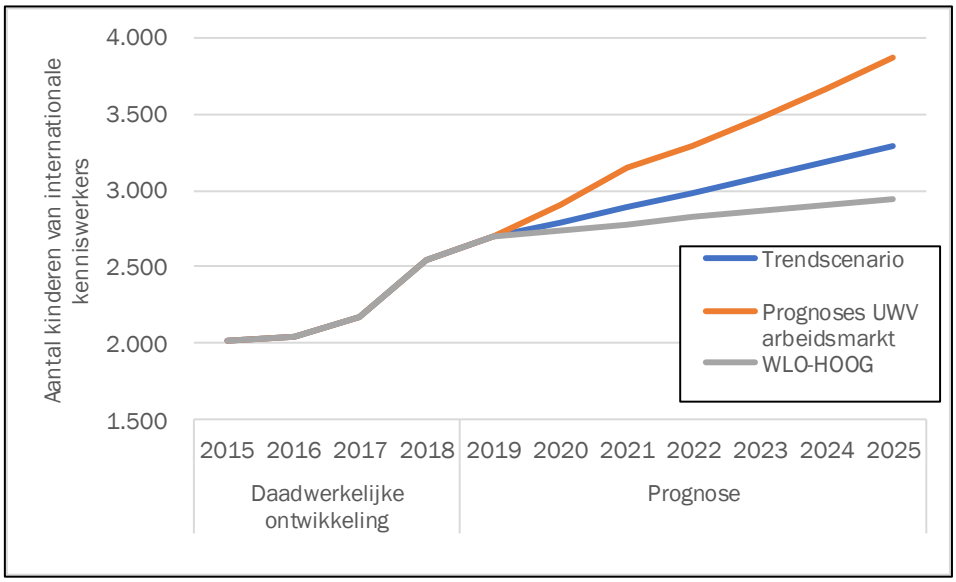

Prognoses kinderen internationale arbeidsmigranten

De prognoses voor kinderen van internationale arbeidsmigranten laten voor de regio Gooi en Vechtstreek een stijgende lijn zien. Het aantal kinderen komt volgens de prognoses uit tussen 1.800 en 2.000 in 2025, zie ook figuur 3.9. In bijlage B3.4 en specifiek in Tabel B.16 zijn de prognoses volgens het WLO-hoog scenario in meer detail uitgewerkt, ook uitgesplitst naar leeftijden.

Figuur 3.9: Prognoses doelgroep kinderen van internationale kenniswerkers voor gemeente Amersfoort en omstreken, periode 2019-2025

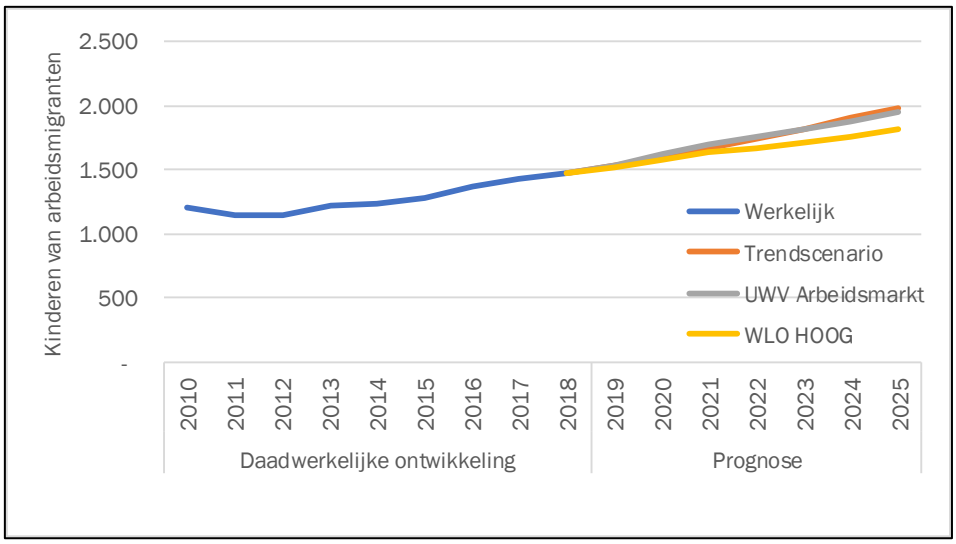

3.2.4 Conclusies cijfermatige prognoses

Op basis van de analyses voor de verschillende regio's en voor de verschillende doelgroepen constateren we dat we in alle geledingen en regio's groei hebben gezien in de afgelopen jaren. Op basis van de verschillende prognosesystematieken weten we dat economische ontwikkelingen de voornaamste drijvende factor achter deze groei zijn. Voor de nabije toekomst is de economische situatie in verband met de Corona-crisis onduidelijk. Wat de invloed is op bijvoorbeeld de ontwikkeling van het aantal banen in de toekomst is daarmee ook nog onduidelijk. Wij hebben voor doorrekening van prognoses van de verschillende doelgroepen daarom gebruik gemaakt van eerder opgestelde prognoses hieromtrent (o.a. van CPB/PBL in de WLO-scenario's en van het UWV) en voor het doortrekken van bepaalde trends. Vanuit deze bronnen volgt dat de economie de komende jaren zal blijven groeien, maar wel minder hard dan in de afgelopen jaren. De prognoses laten daarom een blijvende groei van het aantal kinderen van internationale werknemers zien (zowel kenniswerkers als arbeidsmigranten).

Kinderen van internationale kenniswerkers

De prognoses van het aantal kinderen van internationale kenniswerkers is voor de drie regio's in figuur 3.10 samengevat opgenomen. In deze figuur is het scenario WLO weergegeven. Dit scenario is over het algemeen het meest conservatief van de drie doorgerekende regio's, maar houdt wel het meest rekening met conjuncturele verschuivingen over een langere periode (tot 2030 en 2040). Uit de vergelijking van regio's blijkt dat in de gemeente Utrecht en omgeving de meeste kinderen van internationale kenniswerkers wonen en ook voor de toekomst verwacht worden. De groei gaat mogelijk richting de 6.000 kinderen. In de regio's Gooi en Vechtstreek en Amersfoort is de groei qua aantallen minder hard, maar relatief gezien wel gelijk aan die van Utrecht, met een gemiddelde verwachte groei van 1,4 procent per jaar.

Figuur 3.10: Prognoses kinderen van internationale kenniswerkers tot 2025 volgens het scenario WLO, in de regio's Gooi en Vechtstreek, Amersfoort en Utrecht

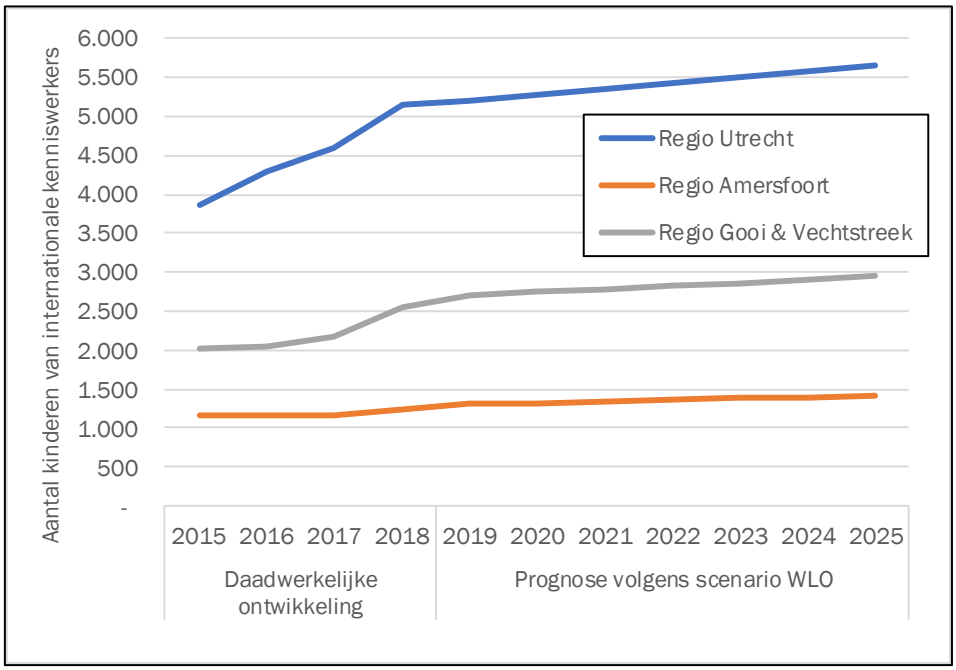

Kinderen van internationale arbeidsmigranten

De prognoses van het aantal kinderen van internationale arbeidsmigranten is voor de drie regio's in figuur 3.11 samengevat opgenomen. In deze figuur is het scenario WLO weergegeven. Dit scenario is over het algemeen het meest conservatief van de drie doorgerekende regio's, maar houdt wel meest rekening met conjuncturele verschuivingen over een langere periode (tot 2030 en 2040). Uit de vergelijking van regio's blijkt dat in de gemeente Utrecht en omgeving de meeste kinderen van internationale arbeidsmigranten wonen en ook voor de toekomst verwacht worden. De groei gaat mogelijk richting de 7.000 kinderen. In de regio's Gooi en Vechtstreek en Amersfoort is de groei qua aantallen minder hard, maar relatief gezien wel gelijk aan die van Utrecht, met een gemiddelde verwachte groei van bijna 3 procent per jaar.

Figuur 3.11: Prognoses kinderen van internationale kenniswerkers tot 2025 volgens het scenario WLO, in de regio's Gooi en Vechtstreek, Amersfoort en Utrecht

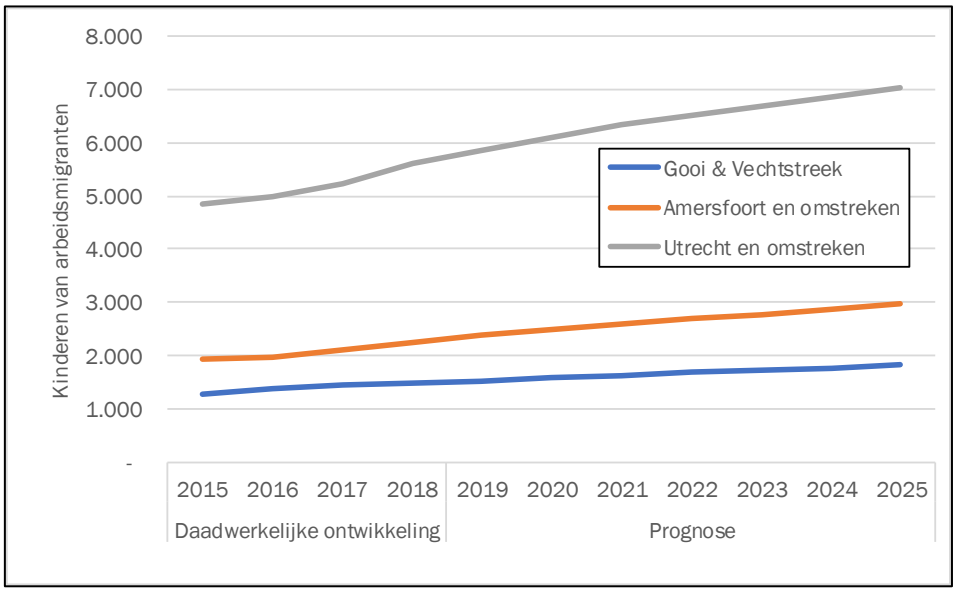

3.3 Trends aanbod en vraag

Om wat specifieker de kwalitatieve trends ten aanzien van de vraag en het aanbod naar internationaal onderwijs in beeld te brengen, hebben we de beelden van bestuurders uit de regio Utrecht op de vraag van internationale ouders en van Nederlandse ouders los van elkaar in beeld gebracht.

Internationals

De bestuurders herkennen het beeld van ouders die enerzijds op zoek zijn naar onderwijs waarin zij moeiteloos kunnen doorstromen in internationaal onderwijs elders, voor hen is de internationale school op dit moment vaak het beste alternatief. Deze gezinnen richten zich op de bekendheid van de school. Met de implementatie van internationale curricula in het reguliere onderwijs kan dat mogelijk veranderen. Anderzijds wordt de groep internationals herkend die graag integreren in de Nederlandse samenleving en op zoek zijn naar onderwijs dat daarop toeziet, maar er wel voor zorgt dat kinderen direct in kunnen stromen in het Nederlandse onderwijssysteem en geen vertraging oplopen. Gemene deler in deze twee groepen is de vraag naar onderwijs dat ouders en leerlingen het vertrouwen geeft dat kinderen met verschillende culturele achtergronden zich gehoord en begrepen voelen.

In aanvulling daarop nog de volgende beelden:

- De zorg bij internationale ouders is ten dele taalgericht, maar ook cultuurgericht. Is de school in staat om een waardevolle invulling te geven aan de rijkheid van de culturen in een school en kan de school omgaan met de verschillende culturele achtergronden en daarbij behorende verwachtingen van ouders?
- De zorg bij ouders voor de beschikbaarheid in lesplekken is groot en leidt er in sommige gevallen toe dat gezinnen besluiten om niet naar Nederland te komen.
- Ouders hechten waarde aan de naam van de school en zijn bereid hun kinderen langer te laten reizen, dan wel zelf langer naar het werk te reizen opdat hun kinderen op een specifieke *international school* onderwijs kunnen volgen.
- Ouders wonen graag dicht bij de school. Een aanbod van internationaal onderwijs is een van de prioriteiten van internationale gezinnen om zich te vestigen.
- De aanwezigheid van een IGBO of IGVO wordt bij internationale bedrijven als Nike belangrijk bevonden. Het komt ook naar voren in onderzoeken naar het vestigingsklimaat in Nederland voor internationale bedrijven, onder meer uitgevoerd door NFIA. Soms is er ook bereidheid van bedrijven om bij te dragen in middelen of faciliteiten.
- In toenemende mate stromen leerlingen van hoogopgeleide gevluchte internationale ouders in de Nederlandse scholen in. Vanuit deze groep is er ook behoefte aan vormen van internationaal onderwijs binnen de reguliere setting.

Vraag van Nederlandse ouders

Schoolbesturen geven aan dat hoger opgeleide ouders de laatste jaren steeds meer op zoek zijn naar onderwijs met een internationaal karakter. Daarnaast is merkbaar dat in het VO de vraag groter is bij havo- en atheneum-afdelingen dan in het VMBO. De laatste jaren merken scholen waar tweetalig onderwijs wordt aangeboden dat de vraag naar een verdieping van het internationaal onderwijs toeneemt. Onze gesprekspartners geven aan dat de internationale *mindset* ook bij ouders ruimer is geworden dan sec de beheersing van een tweede taal. Wel is het zo dat de verwachtingen van ouders (aanbod Engels) en het aanbod van de school (internationaal georiënteerd curriculum waar het blikveld verruimd wordt) uiteen kan lopen. Een op zich staande vraag van ouders naar internationaal onderwijs werd niet breed herkend. Wegingsfactoren bij het maken van een schoolkeuze zijn bijvoorbeeld ook; het aanbod van creatieve vakken, onderwijsfilosofie (vrije school, montessori, jenaplan of dalton), onderzoekend en ontdekkend leren en de mate waarop ouders zich aangesloten voelen bij de schoolgemeenschap.

Betekenis voor het aanbod
Alle gemeenten herkennen een groeiende populatie internationals. Er is een toename van zowel kennis- als arbeidsmigranten afkomstig vanuit verschillende regio's in ter wereld. Gezinnen uit Centraal Azië (India, Pakistan), Oost-Europa, Zuid-Europa, Zuid-Amerika, Rusland, het Midden-Oosten en Noord-Afrika worden benoemd bij het veranderende straatbeeld in de drie regio's sinds de afgelopen 10 jaar.

Door de verschillende gesprekspartners wordt aangegeven dat in de gemeenten Utrecht en Amersfoort sprake is van een toenemende segregatie binnen gemeente op inkomen en opleiding. Mede om die reden kan de vraag naar internationalisering en de achtergrond van de vraag (een multiculturele wijk, internationale kenniswerkers, hoger opgeleide vluchtelingen, hoger opgeleide Nederlandse ouders of een combinatie hiervan) per wijk en zelfs per straat verschillen. Kortom, wat exact met een grotere behoefte aan internationalisering wordt bedoeld, verschilt per wijk en per regio.

4. Mogelijke ontwikkelrichtingen

In dit hoofdstuk zijn enkele mogelijke ontwikkelrichtingen ten aanzien van de internationalisering van het onderwijs in de regio Utrecht uitgewerkt. Uit alle gesprekken blijkt dat internationalisering bij alle besturen op de agenda staat. Het perspectief op internationalisering en de wijze waarop hier invulling aan gegeven wordt, verschilt per bestuur. Dit is afhankelijk van de vraagstukken die in de regio spelen en de verhouding in kenniswerkers, arbeidsmigranten en Nederlandse ouders die zich oriënteren op een internationaal profiel.

4.1 Ontwikkelperspectieven vanuit het werkveld

In onderstaande tabel zijn enkele mogelijke ontwikkelperspectieven uit het werkveld (van de schoolbesturen) opgenomen. Het gaat hier om een mix van door hen gesignaleerde trends en daarmee verbonden ambities.

Ontwikkelperspectief	Toelichting
Uitbreiden van het huidige aanbod in internationaal onderwijs (IGBO en IGVO)	Er is op dit moment meer vraag dan aanbod in onderwijsplekken op internationale scholen. Werkgevers uiten hun zorgen bij de scholen in verband met het vestigingsklimaat. Er is zorg bij IGBO- en IGV-scholen dat er meer ruimte gaat ontstaan voor privaat onderwijs, van lokale aanbieders maar ook vanuit internationale ketens (zoals Amity in Amstelveen).
Agenderen van de mondialisering van het onderwijs vanuit een inclusie gedachte	Het vergroten van het blikveld van leerlingen en medewerkers en de grondgedachte dat iedereen onderdeel kan zijn van deze beweging.
Ontwikkelen van hybride onderwijsvormen	Een onderwijsvorm die zowel voorziet in de behoefte van internationale gezinnen, als in Nederlandse ouders die op zoek zijn naar meer verdieping in *international mindedness*.
Inzetten van de kennis en ervaring van meertaligheid van IGBO- en IGVO-scholen voor regulier onderwijs en taal- en schakelklassen	De kennis en expertise om vorm te geven aan onderwijs met meertalige kinderen is op IGBO- en IGVO-scholen groot en hier wordt weinig gebruik van gemaakt.
Verbreden van het profiel van taalklassen (PO) en schakelklassen (VO)	De huidige taalklassen en schakelklassen zijn veelal ingericht op arbeidsmigranten en kinderen uit vluchtelingsituaties terwijl de achtergronden kinderen met een taalachterstand een grotere diversiteit kennen.

Ontwikkelperspectief	Toelichting
Internationalisering voor leerkrachten door hen buiten de Nederlandse grenzen te laten kijken voor onderwijsontwikkelingen.	International awareness heeft ook te maken met de wijze waarop leerkrachten en docenten overwegend naar binnen gericht zijn (c.q. gefocust zijn op de traditionele arbeidsmigrantenlanden) in het ontwikkelen van hun eigen onderwijs.
Inrichting van Engelse landingspagina's van de schoolwebsite	Scholen willen meer aandacht besteden aan de communicatie en de vindbaarheid van hun school voor niet Nederlands sprekende ouders.

4.2 Gemeentelijke ontwikkelingen

De richting waar binnen de verschillende gemeenten naar wordt gekeken in het aanbod van internationaal onderwijs verschilt. Omdat we niet alle besturen hebben gesproken, kunnen we geen uitspraak per gemeente doen, maar vermelden we kort de ontwikkelingen die tijdens de gesprekken aan de orde zijn gekomen.

Gemeente	Ontwikkeling
Amersfoort	Ontwikkeling van doorlopende hybride onderwijsvorm (PO-VO) vanuit mondialisering en inclusie-gedachte
Utrecht	Nuovo en SPO Utrecht ▪ Tweede locatie voor ISU ▪ Integreren kennis IGVO IGBO in taalklassen (Dutch Language Aquisition) ▪ Inzet op onderzoekend leren als ingang voor international mindedness ▪ Verkennen van een hybride vorm internationaal onderwijs en regulier onderwijs, met doorgaande leerling van 4 tot 18 jaar. PCOU- Wilibrord ▪ Worldschool PO/ VO met een Nederlandse stroom gericht op kinderen van Internationals naast een (tweede Utrechtse) IGBO/IGVO-stroom. KSU ▪ Ontwikkeling is gericht op het continu verbeteren van een onderscheidend profiel van de scholen m.b.t. tweetaligheid en internationalisering. Het onderwijsaanbod komt beredeneerd tot stand vanuit actuele kennis en onderzoek
Hilversum	Alberdingk Thijm ▪ Laar & Berg wordt volledig TTO en MYP met mogelijkheid tot doorstromen naar DP ▪ Zorgvuldige oriëntatie op hybride vorm met een lange termijn perspectief (opbouw van de basis met 15 jaar tot volledige omvang)

Gemeente	Ontwikkeling
	Stip ▪ In afstemming met de gemeente op zoek naar een locatie met groeimogelijkheden voor de IPS. Hier komen de huidige drie locaties, de taalschool en mogelijk de taalschool in het VO. Deze locatie is nabij een station dat in verbinding met Utrecht staat en tussenliggende gemeentes kan bedienen.

4.3 Ontwerpingrediënten van een hybride onderwijsvorm

Bij de oriëntatie op, en de ontwikkeling van hybride onderwijsvormen komen uit de gesprekken een aantal aspecten naar voren. Deze aspecten zouden we ontwerpingrediënten kunnen noemen. Deze zijn uiteraard niet uitsluitend, maar geven wel een ruwe schets hoe een hybride onderwijsvorm eruit zou kunnen zien:

- duidelijke bepaling van de doelgroep;
- diploma-gericht onderwijs;
- inzetten van de expertise die al aanwezig is in de gemeente, de regio maar ook daarbuiten;
- onderscheidend van het huidige aanbod;
- alertheid voor versnippering; massa is nodig om kwaliteit de borgen;
- vanuit *international mindedness* (niet de Engelse taal);
- doorgaande lijn tussen PO en VO maar ook kinderopvang en vervolgopleidingen;
- inclusie-gericht en gericht op gelijke kansen.

4.4 Wensen en behoeftes

Om de ontwikkelingen die de verschillende besturen voor ogen hebben te kunnen realiseren en daarmee tegemoet te komen aan de groeiende vraag van internationale gezinnen en Nederlandse gezinnen, is aan de bestuurders gevraagd wat de wensen of behoeftes zijn. Hieruit kwamen we volgende punten naar voren:

- Beheersbaar houden van de kosten (niet verder korten op de overheidsbijdragen).
- Behoud van aanbod van variëteit. Nederland heeft een uniek profiel met IGBO- en IGVO-scholen dat wereldwijd bekend staat en behouden moet blijven ten dienste van het vestigingsklimaat.
- De investering van een bestuur voor een internationale school of het ontwikkelen van een hybride vorm is kostbaar en er zijn meerdere aandachtspunten in het onderwijs (bijvoorbeeld lerarentekort, passend onderwijs en kansarme gezinnen). Dit vraagt om een brede afstemming in het onderwijsaanbod en de gemeentelijke of provinciale samenwerking.

- Gebruik maken van de al aanwezige expertise bij internationale scholen.
- Kennis en expertise inzetten vanuit de regio bij het ontwikkelen van hybride onderwijsvormen.
- Inzetten van de kennis en kunde bij internationale scholen voor het vreemde taalonderwijs (NT2).
- Vraag naar internationale scholen is groter dan het aanbod. De verschillen tussen gemeentes in de bereidheid om mee te investeren in bijvoorbeeld huisvesting verschilt. Volgt de ruimte de leerlingen, of de leerling de ruimte?
- De politieke kleur van de gemeente is variabel en daarmee ook de mate waarin internationaal onderwijs en internationale scholen op de agenda staat.
- In beeld brengen van de vraag naar internationaal onderwijs bij Nederlandse ouders.

5. Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk trekken we enkele conclusies ten aanzien van de ontwikkeling van de vraag naar internationaal onderwijs en de trends op het gebied van het aanbod aan internationaal onderwijs in de regio (paragraaf 5.1). In paragraaf 5.2 is een korte doorkijk en zijn enkele vervolgvragen opgenomen als het gaat om verdere regionale samenwerking in de regio op het gebied van internationaal onderwijs.

5.1 Conclusies

Aanbod internationaal onderwijs
Het aanbod aan internationaal onderwijs in de regio Utrecht (bestaande uit de provincie Utrecht en regio Gooi en Vechtstreek) is gevarieerd. In Utrecht, Hilversum en Laren bevinden zich internationale PO- en VO-scholen en in de hele regio zijn er scholen die zich op verschillende manieren bezighouden met internationalisering van het onderwijs. Voorbeelden zijn tweetalige scholen in het PO (TPO) en VO (TTO), het toepassen van internationale curricula (IPC en MYP) in een reguliere setting en op veel scholen worden *international mindedness* en wereldburgerschap ingebed in de lessen.

Het aanbod in de regio is de laatste jaren niet sterk veranderd. Wel zijn er enkele basisscholen die deelnemen aan de pilot tweetalig onderwijs en heeft de komst van de International School Utrecht (ISU) ervoor gezorgd dat het aanbod in de stad Utrecht en omgeving nog gevarieerder is. Internationaal onderwijs staat wel op de meeste schoolbestuurlijke agenda's en zal de komende jaren verder ontwikkeld worden, bijvoorbeeld door uitbreiding van het tweetalige aanbod.

Vraag naar internationaal onderwijs
Mede door de komst van steeds meer (internationale) bedrijven naar de regio Utrecht en door internationalisering in de Amsterdamse regio, is het aantal internationale werknemers dat in de provincie Utrecht en de regio Gooi en Vechtstreek is komen wonen sterk gegroeid. Vanuit deze groep is er vraag naar diverse vormen van internationaal onderwijs. Enerzijds is er de 'klassieke' vraag naar de internationale school. Deze is sterk toegenomen de laatste jaren, gezien de groei van de ISU en de internationale scholen in Hilversum en Laren. Anderzijds is sprake van een toenemende instroom van internationale kinderen in het reguliere of tweetalige onderwijs. Het gaat om internationale gezinnen die van plan zijn zich voor langere tijd te vestigen in Nederland en graag zien dat hun kinderen integreren in de buurt.

Data over de internationale werknemers in de regio ondersteunt de signalen van een toenemende vraag naar en instroom in het onderwijs van internationale kinderen in de regio Utrecht. In 2018 woonden in de regio Utrecht 22.000 kinderen van internationale werknemers. Dat aantal is sinds 2010 met gemiddeld 2,7 procent gestegen. In 2010 woonden nog 18.000 kinderen van internationale werknemers in de regio. De groei was in de regio Gooi en Vechtstreek met 4 procent gemiddeld per jaar iets hoger dan in de provincie Utrecht (2,3 procent). Met name in de gemeenten Hilversum (5,6 procent) en Utrecht (3,4 procent) was de groei aanzienlijk. In de gemeente Amersfoort is de ontwikkeling stabieler met 0,3 procent groei gemiddeld per jaar, dat kan deels verklaard worden doordat de gemeente Amersfoort nog geen aanbod van internationaal onderwijs heeft dat zich richt op kinderen van internationale werknemers.

Daarnaast is de vraag naar vormen van internationaal onderwijs vanuit Nederlandse gezinnen de laatste jaren toegenomen. Enerzijds wordt dit gemerkt door een toenemend aantal vragen vanuit ouders naar de mogelijkheden rondom bijvoorbeeld tweetalig onderwijs. Anderzijds merken scholen het vooral doordat de verschillende vormen van internationaal onderwijs die aangeboden worden populair zijn en deze scholen sneller vol zitten dan reguliere onderwijsvormen. Schoolbestuurders geven daarover aan dat aanbod ook vraag creëert: er is sprake van een latente vraag vanuit ouders die hun vraag niet heel specifiek formuleren of uiten, maar wel voor de verschillende internationale vormen kiezen wanneer dit beschikbaar komt.

Is er behoefte aan uitbreiding van het internationaal onderwijs in de regio?
De laatste onderzoeksvraag die nog beantwoord moet worden kijkt meer naar toekomstige ontwikkelingen. Deze zijn in de huidige tijden (de crisis in navolging op de wereldwijde uitbraak van Corona) lastiger te voorspellen dan voorheen. Waar het aantal internationale kinderen in de regio met name in 2017, 2018 en 2019 sterk is toegenomen, is het de vraag hoe deze ontwikkeling zich doorzet in 2020 en verder in de nabije toekomst. Door Decisio zijn (pre-Corona) verschillende prognose systematieken ontwikkeld, die laten zien dat de ontwikkeling van het aantal kinderen van internationale werknemers in sterke mate samenhangt met de economische ontwikkelingen in ons land, in het bijzonder met de ontwikkeling van het aantal banen. Wanneer we economische groeicijfers vanuit verschillende bronnen toepassen zien we dat het aantal kinderen van internationale werknemers in de komende jaren zal blijven toenemen.

De groeiende groep internationale kinderen zorgt, als gezegd, enerzijds voor vraag naar internationale scholen. Een aanbod van internationaal onderwijs is belangrijk voor internationale gezinnen om zich te vestigen. Ouders zijn bereid om langer naar

hun werk te reizen, als hun kinderen bijvoorbeeld onderwijs kunnen volgen bij een (via hun netwerk aanbevolen) internationale school. De capaciteit op deze scholen in de regio is de afgelopen jaren uitgebreid en zal de komende jaren wederom verder worden uitgebreid. Zo krijgt ISU een nieuw schoolgebouw op het Utrecht Science Park en kijkt IPS met de gemeente Hilversum uit naar een nieuwe ruimere locatie. Vanuit de verschillende schoolbesturen met een internationale school in hun portefeuille is echter aangegeven dat zij niet zeker weten of deze nieuwe voorzieningen wel voldoende toereikend zijn om tegemoet te komen aan de groeiende vraag naar plekken op internationale scholen voor de middellange termijn. Daarnaast hebben verschillende andere schoolbesturen ook aangegeven mogelijk een (hybride) internationaal onderwijsaanbod te willen ontwikkelen. De verwachte groei van de vraag naar internationaal onderwijs verschilt per gemeente:

- In de gemeente Utrecht neemt de groep kinderen van internationale kenniswerkers volgens de prognoses de komende jaren verder toe, richting de 4.200 in de schoolgaande leeftijd. Niet al deze kinderen zullen voor de internationale school kiezen, maar de cijfers laten in ieder geval zien dat extra capaciteit van internationaal onderwijs nodig is.
- In de regio Gooi en Vechtstreek neemt het aantal kinderen van internationale kenniswerkers naar verwachting toe naar ongeveer 2.200 in de schoolgaande leeftijd. Deze groei kan naar verwachting door de huidige scholen opgevangen worden, mits de huisvesting daarvoor op orde is.
- In Amersfoort en omstreken wonen momenteel circa 1.000 kinderen van internationale kenniswerkers, dat aantal neemt op basis van het huidige aanbod de komende jaren niet heel sterk toe. Door verschillende schoolbesturen in Amersfoort wordt gesproken over het starten van een internationale school of mogelijk hybridevorm van internationaal onderwijs. Dat zou ertoe kunnen leiden dat meer internationale gezinnen hun weg gaan vinden naar Amersfoort en zich daar zullen vestigen. Dat kan de groeicijfers in positieve zin beïnvloeden. Wat de invloed precies is, is nu nog niet cijfermatig te onderbouwen in de prognose.

Anderzijds is er vanuit de toenemende groep internationale gezinnen vraag naar internationaal onderwijs binnen een reguliere setting. Doordat deze gezinnen steeds vaker voor langere tijd in Nederland verblijven, is er behoefte aan onderwijs met een internationale doorgaande leerlijn (ook naar het buitenland toe), maar die ook inzet op integratie in de Nederlandse samenleving (wereldonderwijs voor andere doelgroepen). Daarnaast is er vanuit Nederlandse gezinnen (en ook vanuit internationale gezinnen) vraag naar tweetalig primair onderwijs.

5.2 Aanbevelingen

Aanbevelingen

Op basis van de voorgaande conclusies en de input vanuit de verschillende besturen doen we de volgende aanbevelingen.

Samenwerking

- Internationaal onderwijs en internationale scholen zijn schakels in brede maatschappelijke en economische vraagstukken. Dit vraagt een regionale aanpak (zoals dat momenteel bijvoorbeeld in de Metropoolregio Amsterdam gebeurt) met betrokkenheid en investering vanuit alle betrokken actoren (provincie, gemeenten, onderwijsbesturen en mogelijk ook bedrijfsleven) bij het ontwikkelen van een (hybride) internationaal onderwijsaanbod. Daarbij is het belangrijk dat doelstellingen duidelijk zijn, een regisseursrol belegd is en de rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende actoren helder en gedragen zijn. De provincie kan hierin faciliteren, overzicht houden en ondersteunen waar nodig.
- Dit onderzoek heeft bestaande beelden op internationaal onderwijs en internationale scholen verdiept of verrijkt. Dit onderzoek is echter niet uitsluitend of kaderstellend. Het vraagt continu aandacht vanuit de verschillende actoren om samen in gesprek te blijven en invulling te geven aan het denkframe met betrekking tot onderwijs en internationalisering om elkaar te blijven begrijpen en ontmoeten.

Toegankelijkheid huidig internationaal onderwijsaanbod

Ten aanzien van het huidige aanbod van internationaal onderwijs in de regio bevelen we aan om:

- een toereikend aanbod van plekken op internationale scholen te waarborgen om tegemoet te komen aan de groeiende vraag. Met inachtneming van de groeiprognoses van de gemeenten en subregio's en de behoeftes in het vestigingsklimaat van gezinnen.
- blijvend in te zetten op het aanbieden van een toereikend aanbod in het regulier onderwijs dat voldoet aan de (onderwijs) behoefte van internationale gezinnen en dit, waar mogelijk verbinden aan de behoefte van internationaal georiënteerde Nederlandse gezinnen.
- de informatie over het (lokale) reguliere onderwijsaanbod voor internationale gezinnen praktisch toegankelijk te maken, bijvoorbeeld door het inrichten van Engelstalige landingspagina's van scholen wanneer dit niet aan de orde is.

Verdieping of verbreding van het toekomstig internationaal onderwijsaanbod
Om in het regionale aanbod van internationaal onderwijs in de toekomst meer verdieping en verbreding aan te brengen bevelen we het volgende aan:

- Ga aan de slag met het verder verkennen van een sluitend aanbod van internationaal onderwijs voor niet-Nederlandse gezinnen met een lange termijn vestigingsperspectief, gericht op een doorgaande leerlijn binnen Nederland en daarbuiten.
- Vergroot het inzicht in de omvang en de vraag van internationaal georiënteerde Nederlandse gezinnen. Houdt daarbij rekening met de geschetste beelden uit het veld dat *aanbod een vraag* creëert.
- Ga aan de slag met het verder verdiepen van de volgende ontwikkelperspectieven:
  - agenderen van internationalisering van het onderwijs vanuit de gedachte van de inclusie van kinderen met diverse culturele achtergronden;
  - actiever delen van de kennis en ervaring van meertaligheid die aanwezig is bij IGBO- en IGVO-scholen, taalscholen, schakelklassen en regulier onderwijs;
  - verbreden van het profiel van taalklassen (PO) en schakelklassen (VO) zodat deze toegankelijker wordt voor een grotere internationale doelgroep.
- Verken en ontwikkel hybride onderwijsvormen die tegemoetkomen aan de groeide vraag binnen zowel de internationale doelgroep als de Nederlandse doelgroep, met aandacht voor de volgende ontwerpingrediënten:
  - duidelijke bepaling van de doelgroep;
  - diploma-gericht onderwijs;
  - inzetten van de expertise die al aanwezig is in de gemeente, de regio maar ook daarbuiten;
  - onderscheidend van het huidige aanbod;
  - alertheid voor versnippering; massa is nodig om de kwaliteit te borgen;
  - vanuit *international mindedness* (niet de Engelse taal);
  - doorgaande lijn tussen PO en VO, maar ook kinderopvang en vervolgopleidingen;
  - inclusie-gericht en gericht op gelijke kansen.
- Verbindt inzichten op regionaal niveau bij de ontwikkelingen van hybride onderwijsvormen en de ontwikkelperspectieven.

5.3 Doorkijk en vervolgvragen naar regionale samenwerking

Het betreft hier een regionaal onderzoek, in het bijzonder gericht op de gemeenten Utrecht, Amersfoort en Hilversum. De wijze waarop de regio betekenis gaat geven aan de uitkomsten, conclusies en aanbevelingen bepaalt mede het vervolg. Voor dit

vervolg hebben wij enkele vragen geformuleerd ten aanzien van het proces en mogelijkheden voor regionale samenwerking op het gebied van internationaal onderwijs:

- Hoe kan de regio beter samenwerken met betrekking tot het inpassen van internationaal onderwijs in hun aanbod?
- Hoe kan het internationale onderwijs in deze regio worden ingericht zodat de huidige vraagstukken (zoals de ambitie om maximaal gebruik te maken van de regionale aantrekkelijkheid) worden opgelost? Welke verbeteringen zijn nodig aan de infrastructuur?
- Welke kennis is er al over het internationale onderwijs in deze regio? Wat kunnen we leren van andere regio's (zoals MRA, Eindhoven, Groningen, Den Haag/Leiden/Delft) en hoe verhoudt de regio Utrecht zich tot deze regio's?
- Ligt samenwerking met andere regio's (MRA, Flevoland) voor de hand?
- Hoe kan de regio flexibiliteit organiseren om slim met ontwikkelingen op het gebied van vraag en aanbod om te gaan? Op welke wijze kunnen (internationale) leerlingen beter verdeeld worden over de regio en op welke behoefte is dit al dan niet een antwoord?
- Een procesvraag ten aanzien van de samenwerkende overheden: Hoe kunnen de verschillende partijen (provincie, gemeenten, schoolbesturen en mogelijke andere stakeholders) elkaar ondersteunen in dit vraagstuk? En op welke wijze kan hier inhoudelijk invulling aan worden gegeven?

We gaan ervan uit dat dit onderzoek een stevige basis biedt om bovenstaande vragen door de samenwerkende partijen verder in te vullen waarbij de kennis en ervaring van andere regio's als voorbeeld kunnen dienen.

Bijlage 1. Gebruikte bronnen

Gesprekspartners

Met de volgende organisaties heeft een gesprek plaatsgevonden, ofwel individueel, ofwel in groepsverband:

- Schoolbesturen:
  - Alberdingk Thijm Scholen (Hilversum)
  - KSU (Hilversum)
  - Stichting voor Katholiek Primair Onderwijs Amersfoort (KPOA)
  - NUOVO Scholengroep (Utrecht)
  - SPO Utrecht
  - Stichting PCOU / Willibrord Stichting (Utrecht)
  - STIP (Hilversum)
- Betrokken overheidsorganisaties:
  - Economic Board Utrecht (EBU)
  - Provincie Utrecht
  - Gemeente Utrecht
  - Gemeente Amersfoort
  - Gemeente Hilversum

Literatuur

- Decisio, B&T en New2NL (2018): *Toegankelijkheid van het Nederlands onderwijs voor internationals*. In opdracht van het ministerie van OCW, hier te vinden: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/11/05/onderzoek-toegankelijkheid-nederlands-onderwijs-voor-internationals
- Decisio en Rebel Group (2019): *Onderzoek ontwikkeling trendmatig prognosemodel instroom internationaal onderwijs*. In opdracht van het ministerie van EZK. Hier te raadplegen: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/05/28/onderzoek-ontwikkeling-trendmatig-prognosemodel-instroom-internationaal-onderwijs
- Decisio (2019): *Monitor internationale werknemers – provincie Utrecht*'
- Provincie Utrecht (2020): '*Infographic resultaten Team Trade en Invest 2019*'
- Regioplan (2016): *Internationaal onderwijs in Nederland*. Hier te raadplegen: https://www.regioplan.nl/wp-content/uploads/data/file/2016/16009-Internationaal-onderwijs-in-Nederland-Regioplan.pdf

Overige bronnen:

- Pilot tweetalig onderwijs, Nuffic: https://www.nuffic.nl/onderwerpen/tweetalig-primair-onderwijs-tpo
- TTO Netwerk Nuffic: https://www.nuffic.nl/en/subjects/dutch-secondary-schools-nuffic-networks/
- Vakportaal burgerschap van het SLO: https://slo.nl/vakportalen/vakportaal-burgerschap

Bijlage 2. Aanbod: overzicht internationalisering Nederlandse scholen in de regio Utrecht

Varianten internationalisering in Nederlandse scholen			
Type	Doelgroep	Onderwijsaanbod	Toelichting
		Primair onderwijs	
Tweetalig primair onderwijs *Voorbeelden in de regio* *Hilversum: De Wilge (AT), Junior Campus (AT) en Merlin (AT), de Gooise Dalton (Stip) en de Violenschool (Stip in Hilversum).*	Nederlandse leerlingen. In zeer beperkte mate kinderen van expats die in Nederland willen blijven.	Nederlands curriculum. 30 tot 50 % van de vakken in de Engelse taal.	TPO wordt op dit moment als pilot ingevoerd op 19 basisscholen en maakt onderdeel uit van het plan van aanpak Engels van het Ministerie van onderwijs, cultuur en wetenschap. De pilot maakt onderdeel uit van een langlopend onderzoek naar de effecten over de periode 2014-2023.
VVTO – Vroeg Vreemde Talen Onderwijs *Er zijn vele VVTO scholen in regio.* *Enkele voorbeelden zijn;* *Utrecht: Stepping Stones en Onder de Bogen (KSU), Wereldwijzer (PCOU). Amersfoort : OBS de Dubbelster en Atlantis (stichting Meerkring). Hilversum: De Paulusschool (TA)*	Nederlandse leerlingen	Nederlands curriculum waar maximaal 15% van de lessen in een vreemde taal worden aangeboden. Early Bird is hierin de meest gebruikte methode. TalenT en 3TS-PLUS zijn de andere methodes.	Binnen het reguliere lesprogramma krijgen leerlingen max 15% van de lesstof in een vreemde taal aangeboden (Duits, Engels of Frans. Voor Spaans moet een ontheffing worden aangevraagd). Vanuit Nuffic wordt er een accreditatietraject aangeboden om 'erkende VVTO-school' te zijn.
IPC – International Primary Curriculum *Voorbeelden:* *Utrecht: Stepping stones (KSU), Onder de Bogen (KSU) en Wereldwijzer (PCOU)* *Hilversum: de Wilgentoren (AT), de Wilge (AT), Junior Campus (AT)* *Amersfoort: De Marke (KBS), Kon Tiki (PCBO), Zwaluwnest (Cordeo)*	Nederlandse leerlingen	Nederlandse eindtermen waar alleen de kernvakken taal en rekenen een afzonderlijke methode kennen. Valt onder IPC-Nederland.	Thematisch onderwijs die alle zaak- en creatieve vakken omvat, met aandacht voor vaardigheden en inzicht en gericht op internationalisering en burgerschap.

Varianten internationalisering in Nederlandse scholen			
Type	**Doelgroep**	**Onderwijsaanbod**	**Toelichting**
International Baccalaureate *Voorbeelden buiten de regio:* *Het Startpunt en de Sprinkbok (de Haagse Scholen)*	Nederlandse en anderstalige leerlingen	IB-curriculum naast de reguliere eindtermen. Valt onder IBO (International Baccalaureate Organisation).	Internationaal erkend onderwijsconcept dat wereldwijd wordt erkend. De holistische filosofie van de IGBO-school wordt zo toegankelijk voor Nederlandse leerlingen. Ook meertalige leerlingen lijken in dit onderwijsconcept goed tot hun recht te komen. Het IB bestaat uit vier onderdelen, het PO sluit aan op het Primary Years Programme (PYP).
Voortgezet onderwijs			
Tweetalig onderwijs voortgezet onderwijs *Voorbeelden:* *Nieuwegein: Cals College, Anna van Rijn* *Amersfoort: Farel, Atrium en Lodenstein* *Laren: Laar & berg*	Nederlandse leerlingen. In zeer beperkte mate kinderen van expats die in Nederland willen blijven.	Nederlands curriculum. Een aantal vakken in de Engelse taal (circa 50% in de onderbouw).	Programma's binnen reguliere Nederlandse scholen gericht op taalvaardigheid en *international mindedness*. Hierin bestaat de keuze tussen junior TTO (klas 1,2 en 3) als dan niet in combinatie met senior TTO (klas 4,5 en 6) met een IB-examen als afsluiting.
IMYC *Utrecht: Gregorius (Willibrord)* *Hilversum: Alberdingk Thijm mavo*	Nederlandse leerlingen.	Nederlandse curriculum.	IMYC is een internationaal programma dat zich bezig houdt met toekomstgericht onderwijs. Internationalisering, moderne vaardigheden en actief burgerschap zijn verweven met IMYC. Er wordt gewerkt met modules gebaseerd op de werking van het tienerbrein
International Baccalaureate *Voorbeeld* *MYP Laar & Berg (in combinatie met TTO)*	Nederlandse en anderstalige leerlingen.	IB-curriculum naast de reguliere eindtermen. Valt onder IBO (International Baccalaureate Organisation).	Internationaal erkend onderwijsconcept dat wereldwijd wordt erkend. De holistische filosofie van de IGVO school wordt zo toegankelijk voor Nederlandse leerlingen. Ook meertalige leerlingen lijken in dit onderwijsconcept goed tot hun recht te komen. Jaarlagen zijn anders ingedeeld, grofweg kan voor het VO gekeken worden naar het Middle Years Programme (MYP), het Diploma Programme

Varianten internationalisering in Nederlandse scholen			
Type	**Doelgroep**	**Onderwijsaanbod**	**Toelichting**
			(DP) en het Career Programma (CP). Zie https://www.vbent.org/publicaties/actueel/international-baccalaureate-niet-alleen-voor-internationale-scholen/
Elos (Europa als Leeromgeving op School, inmiddels het global citizen network) *Voorbeeld* *Amersfoort: mavo muurhuizen en t Atrium Breukelen; RSG Bloklede* *Woerden: Kalsbeek*	Nederlandse leerlingen	Ter aanvulling op het Nederlands curriculum waar schoolbreed extra aandacht uitgaat naar internationalisering en burgerschap.	Een internationale leerroute voor het voortgezet onderwijs. Elos is verweven in het hele curriculum en daarmee vakoverstijgend. Met Elos werken leerlingen aan hun interculturele competenties.
Fast Lane English (FLE) of versterkt Engels *Voorbeeld:* *Hilversum: Het ATC, het St. Aloysius College en de ATM*	Nederlandse leerlingen.	Ter aanvulling op het Nederlands curriculum waar in de onderbouw 5 i.p.v. 3 uur Engels en in de bovenbouw 4 i.p.v. 3 uur Engels wordt aangeboden.	Een versterkte Engels VWO ter voorbereiding op internationale vervolgopleidingen. Soms als vervolg op een TTO onderbouw. Er wordt extra aandacht besteed aan literatuur, Engelse geschiedenis en spreekvaardigheid. Vaak afgesloten met een Cambridge examen.
Cambridge Examen *Voorbeelden;* *Diverse scholen. Daarnaast wordt vaak ook Goethe Duits en Delf Frans aangeboden als taal certificaat.*	Nederlandse leerlingen.	Ter afsluiting van een versterkt Engels programma als TTO of Fast Lane. Daarnaast wordt het vaak optioneel aan alle leerlingen aangeboden.	Een internationaal erkend ESOL (English for Speakers of Other Languages) certificaat dat los, of als afsluiting wordt aangeboden. De drie meest gebruikte 'exams' • First (FCE) • Advanced (CAE) • Proficiency (CPE)

Varianten internationalisering in Nederlandse scholen			
Type	**Doelgroep**	**Onderwijsaanbod**	**Toelichting**
MBO			
BTEC *Voorbeeld in de regio* ROC midden Nederland: International Business Studies (BOL - Niveau 4)	Nederlandse leerlingen.	Het BTEC-curriculum is erkend als Nederlands curriculum. Circa 50% van de vakken is in het Engels en naast het BTEC en MBO niveau 4 examen wordt vaak ook afgesloten met een Cambridge ESOL certificaat.	BTEC is een Brits diploma. Leerlingen volgen de opleiding tweetalig en sluiten af met twee diploma's. Een niveau 4 en een BTEC-diploma erkende MBO-opleiding. IVS Alliantie begeleidt BTEC scholen en faciliteert het netwerk.
Primair, voortgezet en middelbaar onderwijs			
E-Twinning *Voorbeelden: diverse scholen zie (https://www.nuffic.nl/en/subjects/dutch-secondary-schools-nuffic-networks/)*	Nederlandse leerlingen.	Ter aanvulling op het Nederlands curriculum zowel geschikt voor VO, PO, MBO en HBO.	E-Twinning is een online community voor scholen in ruim 30 Europese landen. Docenten en leerlingen kunnen samenwerking met Europese collega's en leerlingen.
Unesco school *Voorbeelden* *Utrecht: ROC midden Nederland, Sint Bonefatius college (PCOU Willibrord)*	Nederlandse leerlingen.	PO, VO, MBO en HBO, verweven door het curriculum en projecten.	Scholen (heden 55 waaronder 8 oriëntatiescholen) maken onderdeel uit van een wereldwijd netwerk (10.000 scholen). Elke school geeft op unieke wijze vorm aan de vier thema's vrede en mensenrechten, intercultureel leren, wereldburgerschap en duurzaamheid.

Internationale scholen in de regio

- Utrecht:
  - IGBO en IGVO: International School Utrecht (PO/VO; SPO/Nuovo)

- Hilversum:
  - IGBO en IGVO: IPS Violenschool (STIP), International School Hilversum PO en VO (AT-scholen)

- Laren:
  - IGVO: International School Laren (AT-scholen)
  - Privaat: Florencius International School (PO)

In de kaart op de volgende pagina is het aanbod van internationale scholen in de regio Utrecht weergegeven. Daarnaast zijn enkele initiatieven van reguliere scholen op het gebied van internationalisering afkomstig uit een folder van het Utrecht Region Welcoming Center.

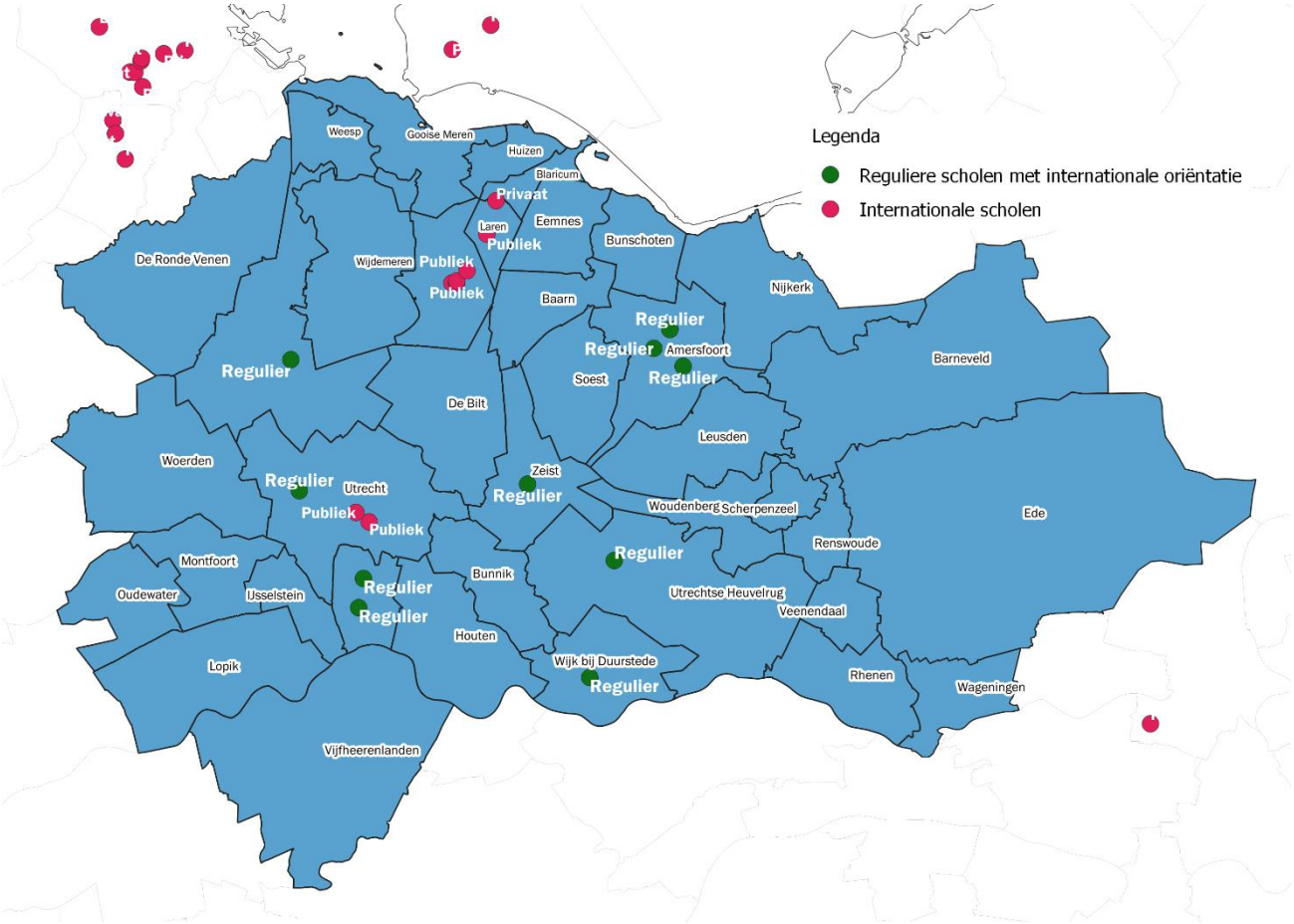
Legenda
Reguliere scholen met internationale oriëntatie
Internationale scholen
Weesp
Gooise Meren
Huizen
Blaricum
Privaat
Laren
Eemnes
Publiek
Bunschoten
De Ronde Venen
Wijdemeren
Publiek
Publiek
Baarn
Nijkerk
Regulier
Regulier
Amersfoort
Regulier
Soest
Barneveld
Regulier
De Bilt
Leusden
Woerden
Zeist
Regulier
Regulier
Utrecht
Publiek
Publiek
Woudenberg
Scherpenzeel
Ede
Renswoude
Regulier
Montfoort
Bunnik
Regulier
Regulier
Oudewater
IJsselstein
Utrechtse Heuvelrug
Veenendaal
Houten
Lopik
Wijk bij Duurstede
Regulier
Rhenen
Wageningen
Vijfheerenlanden

Bijlage 3. Vraag: data over internationale gemeenschap in de regio

In deze bijlage is een overzicht van data over de internationale gemeenschap in de regio Utrecht (Provincie Utrecht, regio Gooi en Vechtstreek en FoodValley) opgenomen. Eerst lichten we toe hoe deze data is verzameld (B3.1), vervolgens gaan we eerst in op data (aantallen, ontwikkelingen, kenmerken) over de internationale werknemer in de regio (B3.2) en data (aantallen, ontwikkelingen, kenmerken) over kinderen van internationale werknemers (B3.3). Tot slot presenteren we in B3.4 prognoses ten aanzien van de mogelijke ontwikkeling van het aantal kinderen van internationale werknemers richting de toekomst. Deze zijn gebaseerd op het door ons ontwikkelde prognose model internationaal onderwijs (in opdracht van het ministerie van EZK en OCW).

B3.1 Monitor internationale werknemers

In de afgelopen jaren heeft Decisio bij het CBS een landelijke monitor opgebouwd met daarin informatie over alle internationale werknemers in Nederland. Deze monitor hebben we samengesteld op basis van CBS Microdata. Via CBS Microdata hebben we toegang tot (geanonimiseerde) data over alle personen in Nederland. Informatie die we gebruiken om de omvang en kenmerken van alle internationale werknemers in Nederland vast te stellen.

De Belastingdienst levert informatie aan het CBS over arbeidscontracten van alle werknemers die in Nederland loonheffing betalen. Gemeenten leveren informatie over iedereen die in de gemeente staat ingeschreven in het BRP/RNI. Door deze twee databronnen aan elkaar te koppelen vinden we iedereen die in Nederland loonheffing betaalt en niet in bezit is van de Nederlandse nationaliteit: de internationale werknemer. Daarnaast koppelen we arbeidscontract-informatie van werknemers in Nederland aan diverse persoonsgegevens. Op gemeenteniveau geeft de monitor vervolgens onder meer inzicht in het aantal internationale werknemers dat in een regio woont en/of werkt, in welke sector zij werkzaam zijn en wat zij verdienen, hoe lang zij in Nederland economisch actief zijn, waar ze vandaan komen en wat hun leeftijd is.

Omdat de monitor op CBS Microdata is gebaseerd weten we dat de aantallen internationale werknemers in deze rapportage feitelijk en betrouwbaar zijn. Dit betekent wel dat we alleen geregistreerde internationale werknemers terugzien in de data. Internationale werknemers die geen loonheffing betalen in Nederland

worden niet meegenomen, het kan dan gaan om de expat die voor een buitenlands bedrijf werkt (en in het buitenland belasting betaalt) en tijdelijk in Nederland is of het kan gaan om een zwartwerkende internationale werknemer. Ook geprivilegieerde internationale werknemers (bijvoorbeeld werkzaam bij een ambassade of internationale organisatie) zien wij niet terug in onze data, zij betalen immers geen belasting in Nederland. Daarnaast is niet van alle internationale werknemers bekend waar ze wonen in Nederland. RNI-geregistreerden geven bijvoorbeeld vaak het (permanente) adres in het buitenland op, in plaats van het tijdelijke adres in Nederland.

We maken in de data onderscheid naar kenniswerkers en arbeidsmigranten, waarbij kenniswerkers een hoger salaris hebben dan de arbeidsmigranten (zie kader).

Definities

In deze rapportage worden meerdere definities gehanteerd. Deze definities zijn:

- **Economisch-actieve, internationale werknemer**: een persoon in loondienst bij een in Nederland gevestigde organisatie waarvoor loonheffing is betaald aan de Belastingdienst. Daarnaast geldt dat deze persoon alleen een buitenlandse nationaliteit heeft; oftewel deze persoon heeft niet de Nederlandse nationaliteit.
- **Kenniswerker**: een economisch-actieve internationale werknemer, waarbij een minimale looneis is gesteld (fiscaal loon: loon voor belastingen) voor twee leeftijdsgroepen. De minimale looneisen per jaar per leeftijdsgroep zijn:

Leeftijd	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
< 30 jaar	€ 25.198	€ 25.761	€ 25.985	€ 26.605	€ 27.109	€ 26.926	€ 27.860	€ 28.333	€ 28.813	€ 29.293
≥ 30 jaar	€ 34.361	€ 35.128	€ 35.433	€ 35.867	€ 36.407	€ 36.723	€ 38.003	€ 38.648	€ 39.303	€ 39.953

- **Arbeidsmigrant**: een economisch-actieve internationale werknemer. Indien deze geen kenniswerker is, dan is deze gerekend tot de groep arbeidsmigranten.

B3.2 Internationale werknemers in de regio Utrecht

In deze paragraaf gaan we in op de ontwikkeling van het aantal internationale werknemers in de regio Utrecht (in deze paragraaf bedoelen we met 'regio Utrecht': de provincie Utrecht, regio Gooi en Vechtstreek en regio FoodValley).

Internationale werknemers woonachtig in de regio in 2018

In totaal woonden in de regio Utrecht in 2018 47.400 internationale werknemers. Het grootste deel van deze internationale werknemers is arbeidsmigrant, bijna 30.000. De overige internationale werknemers zijn kenniswerker, circa 18.000. Het grootste deel van de internationale werknemers is woonachtig in de provincie Utrecht (33.600). In tabel B.1 is het overzicht van het aantal internationale

werknemers per regio opgenomen. In figuur B.1 is per gemeente in kaart gebracht waar de internationale werknemers in 2018 woonden, onderliggend daaraan zijn in tabel B.2 ook de cijfers per gemeente gegeven. Daaruit blijkt dat de grootste concentratie van internationale werknemers zich in de gemeente Utrecht bevindt, daarnaast zijn ook Amersfoort en Hilversum voorname woonplaatsen voor internationale werknemers.

Tabel B.1: aantal internationale werknemers per regio in 2018 (woonregio), met onderscheid naar kenniswerker en arbeidsmigrant

Woonregio	Totaal internationale werknemers	Internationale kenniswerkers	Internationale arbeidsmigranten
Provincie Utrecht	33.600	12.900	20.800
Gooi en Vechtstreek	7.300	3.500	3.800
FoodValley	6.500	1.600	4.900
Totaal	47.400	18.000	29.500

Bron: CBS Microdata, bewerkingen Decisio

Figuur B.1: Aantal internationale werknemers naar woongemeente in 2018

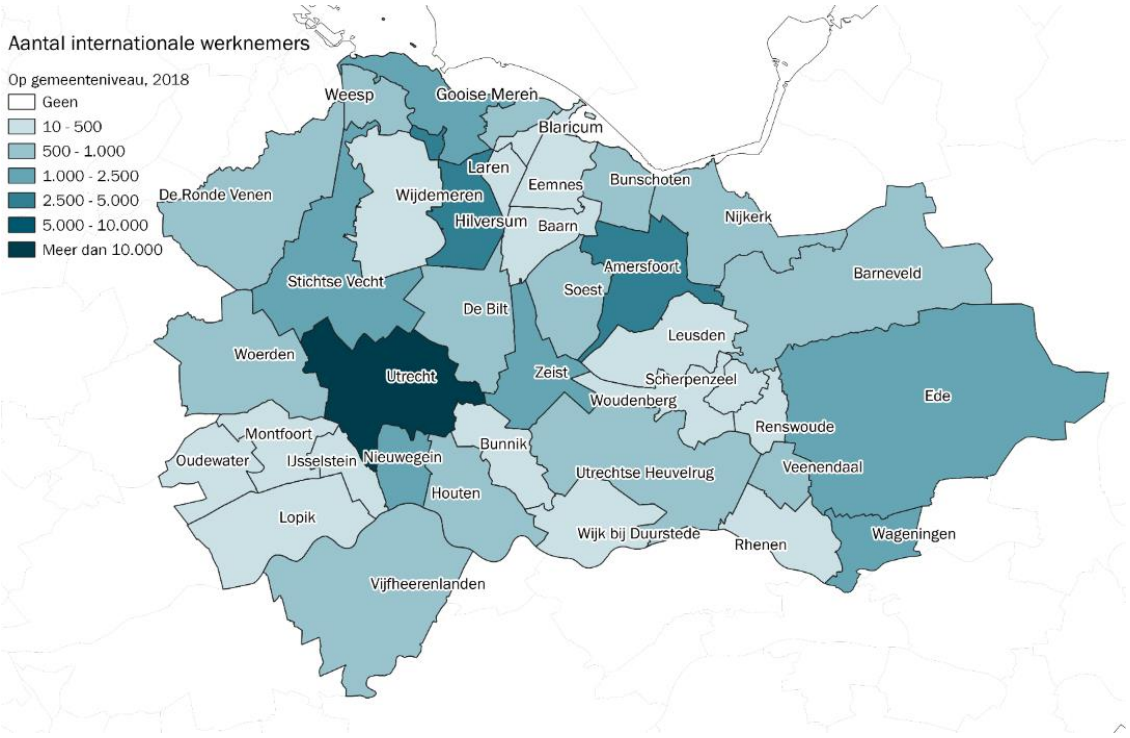

Bron: CBS Microdata, bewerkingen Decisio

Tabel B.2: aantal internationale werknemers in 2018 per gemeente, uitgesplitst naar kenniswerkers en arbeidsmigranten

Woongemeente	Totaal internationale werknemers	Internationale kenniswerkers	Internationale arbeidsmigranten
Amersfoort	**3.100**	**1.100**	**2.100**
Baarn	400	100	200
Barneveld	500	100	500
Blaricum	200	100	100
Bunnik	200	100	100
Bunschoten	600	100	500
De Bilt	600	200	400
De Ronde Venen	900	300	600
Ede	1.800	400	1.400
Eemnes	100	0	100
Gooise Meren	1.200	600	600
Hilversum	**4.200**	**2.100**	**2.100**
Houten	600	300	400
Huizen	600	200	400
IJsselstein	500	100	300
Laren	200	100	100
Leusden	300	100	200
Lopik	100	0	100
Montfoort	200	0	100
Nieuwegein	1.600	500	1.100
Nijkerk	800	100	700
Oudewater	100	0	100
Renswoude	100	0	100
Rhenen	300	100	200
Scherpenzeel	200	0	200
Soest	900	300	600
Stichtse Vecht	1.200	400	700
Utrecht	**17.500**	**7.800**	**9.600**
Utrechtse Heuvelrug	500	200	400
Veenendaal	900	200	700
Vijfheerenlanden	800	200	600
Wageningen	2.000	700	1.200
Weesp	700	300	400
Wijdemeren	300	100	200
Wijk bij Duurstede	200	100	100
Woerden	700	200	500
Woudenberg	100	0	100
Zeist	1.200	300	900
Totaal	**46.400**	**17.500**	**28.700**

Bron: CBS Microdata, bewerkingen Decisio

Ontwikkeling aantal internationale werknemers woonachtig in de regio
De laatste jaren is het aantal internationale werknemers woonachtig in de regio gestegen. Gemiddeld met 6,7 procent per jaar. Het gaat in totaal om een toename van 17.500 internationale werknemers in de hele regio. In figuur B.2 is deze ontwikkeling in de tijd uitgezet.

Figuur B.2: Ontwikkeling aantal internationale werknemers naar woonlocatie 2010-2018

Bron: CBS Microdata, bewerkingen Decisio

In tabel B.3 is de gemiddelde jaarlijkse procentuele groei in de periode 2010-2018 per regio uitgesplitst. Daaruit blijkt dat in alle drie de regio's alle twee de categorieën internationale werknemers in omvang zijn toegenomen. De groep arbeidsmigranten groeit over het algemeen harder dan de groep kenniswerkers. In tabel B.4 is de ontwikkeling voor alle gemeenten individueel opgenomen.

Tabel B.3: Gemiddelde jaarlijkse ontwikkeling aantal internationale werknemers, kenniswerkers en arbeidsmigranten over de periode 2010-2018, naar woonregio

Woonregio	Internationale werknemers	Kenniswerkers	Arbeidsmigranten
Provincie Utrecht	5,9%	5,3%	6,4%
Gooi en Vechtstreek	6,1%	6,1%	6,3%
FoodValley	6,7%	2,3%	8,7%
Totaal regio Utrecht	**6,0%**	**5,1%**	**6,7%**

Bron: CBS Microdata, bewerkingen Decisio

Tabel B.4 Gemiddelde jaarlijkse ontwikkeling aantal internationale werknemers, kenniswerkers en arbeidsmigranten over de periode 2010-2018, naar woongemeente

Woonregio	Internationale werknemers	Kenniswerkers	Arbeidsmigranten
Amersfoort	**3,3%**	**2,4%**	**4,1%**
Baarn	5,9%	3,6%	8,1%
Barneveld	8,1%	0,7%	10,6%
Blaricum	9,0%	8,6%	11,6%
Bunnik	6,3%	3,8%	8,8%
Bunschoten	14,8%	4,2%	18,6%
De Bilt	6,3%	3,1%	9,4%
De Ronde Venen	5,6%	2,6%	8,0%
Ede	6,7%	4,3%	7,6%
Eemnes	2,2%	-0,5%	5,1%
Gooise Meren	4,4%	2,3%	6,9%
Hilversum	**7,8%**	**8,7%**	**7,1%**
Houten	6,6%	3,7%	9,9%
Huizen	2,2%	-1,6%	4,9%
IJsselstein	0,1%	-1,3%	1,1%
Laren	-0,7%	3,8%	-2,7%
Leusden	4,4%	0,9%	7,4%
Lopik	6,1%	5,0%	6,7%
Montfoort	7,0%	1,3%	10,0%
Nieuwegein	6,3%	3,7%	8,0%
Nijkerk	10,0%	-0,7%	13,1%
Oudewater	7,7%	-0,7%	11,6%
Renswoude	16,4%	0,0%	14,3%
Rhenen	8,9%	2,9%	11,6%
Scherpenzeel	13,7%	0,0%	16,0%
Soest	4,2%	1,0%	6,1%
Stichtse Vecht	5,2%	2,3%	7,4%
Utrecht	**7,3%**	**8,3%**	**6,6%**
Utrechtse Heuvelrug	3,0%	2,0%	3,7%
Veenendaal	4,1%	0,0%	5,9%
Vijfheerenlanden	2,9%	-1,2%	4,6%
Wageningen	6,3%	3,1%	8,9%
Weesp	6,1%	7,4%	5,4%
Wijdemeren	6,0%	2,8%	8,5%
Wijk bij Duurstede	5,6%	0,9%	8,4%
Woerden	4,0%	2,4%	4,8%
Woudenberg	10,0%	8,5%	13,7%
Zeist	2,5%	-0,1%	3,7%
Totaal	**6,1%**	**5,2%**	**6,7%**

Bron: CBS Microdata, bewerkingen Decisio

Pendelstromen internationale werknemers
Van de internationale werknemers hebben we data over verschillende kenmerken. Zo weten we hun inkomen (op basis waarvan we ze ook indelen naar kenniswerker/ arbeidsmigrant), de sector waarin zij werken én hun werk- en woongemeente. Op basis van dit gegeven hebben we de belangrijkste pendelstromen van de internationale werknemers in beeld gebracht. In tabel B.5 is de top 5 werkgemeenten van de internationale werknemers weergegeven voor de drie woonregio's en de woongemeenten Amersfoort, Hilversum en Utrecht. Uit deze analyse valt op dat, naast de eigen woongemeente, Amsterdam de belangrijkste werkgemeente is voor veel regio's en gemeenten.

Tabel B. 5: Top 5 werkgemeenten per woonregio/gemeente in 2018, absolute aantallen internationale werknemers en relatief ten opzichte van het totaal aantal internationale werknemers dat in de regio woont

	Werkregio									
Woonregio	Positie 1		Positie 2		Positie 3		Positie 4		Positie 5	
	Utrecht		Amsterdam		Amersfoort		's Gravenhage		Diemen	
Provincie Utrecht	7938	24%	4583	14%	1537	5%	857	3%	838	2%
	Amsterdam		Hilversum		Utrecht		Gooise Meren		Haarlemmermeer	
Gooi en Vechtstreek	2005	27%	1509	21%	304	4%	240	3%	224	3%
	Wageningen		Ede		Nijkerk		Veenendaal		Diemen	
Foodvalley	1023	16%	602	9%	460	7%	330	5%	297	5%
	Amersfoort		Amsterdam		Utrecht		Nijkerk		Diemen	
Amersfoort	980	32%	299	10%	200	6%	114	4%	99	3%
	Hilversum		Amsterdam		Utrecht		Haarlemmermeer		Diemen	
Hilversum	1246	30%	1139	27%	206	5%	121	3%	92	2%
	Utrecht		Amsterdam		's Gravenhage		Hilversum		Haarlemmermeer	
Utrecht	6024	34%	3085	18%	588	3%	467	3%	432	2%

Bron: CBS Microdata, bewerkingen Decisio

B3.3 Kinderen van internationale werknemers

In deze paragraaf gaan we nader in op data over (de ontwikkeling van het aantal) kinderen van internationale werknemers. Daarin maken we tevens onderscheid naar kinderen van kenniswerkers en kinderen van arbeidsmigranten, ook zoomen we verder in op verschillende leeftijdscategorieën.

Ontwikkeling aantal kinderen
In de regio wonen in 2018 in totaal bijna 22.000 kinderen van internationale werknemers. Dat aantal is de afgelopen jaren gestaag gestegen met gemiddeld 2,7 procent per jaar. In 2010 woonden nog 18.000 kinderen van internationale werknemers in de regio. In tabel B.6 is de ontwikkeling van het totaal aantal

kinderen van internationale werknemers per regio en per gemeente opgenomen. In figuur B.3 is deze ontwikkeling ook in een grafiek uitgewerkt.

Figuur B.3: Ontwikkeling aantal kinderen van internationale werknemers in de periode 2010-2018 per regio/gemeente

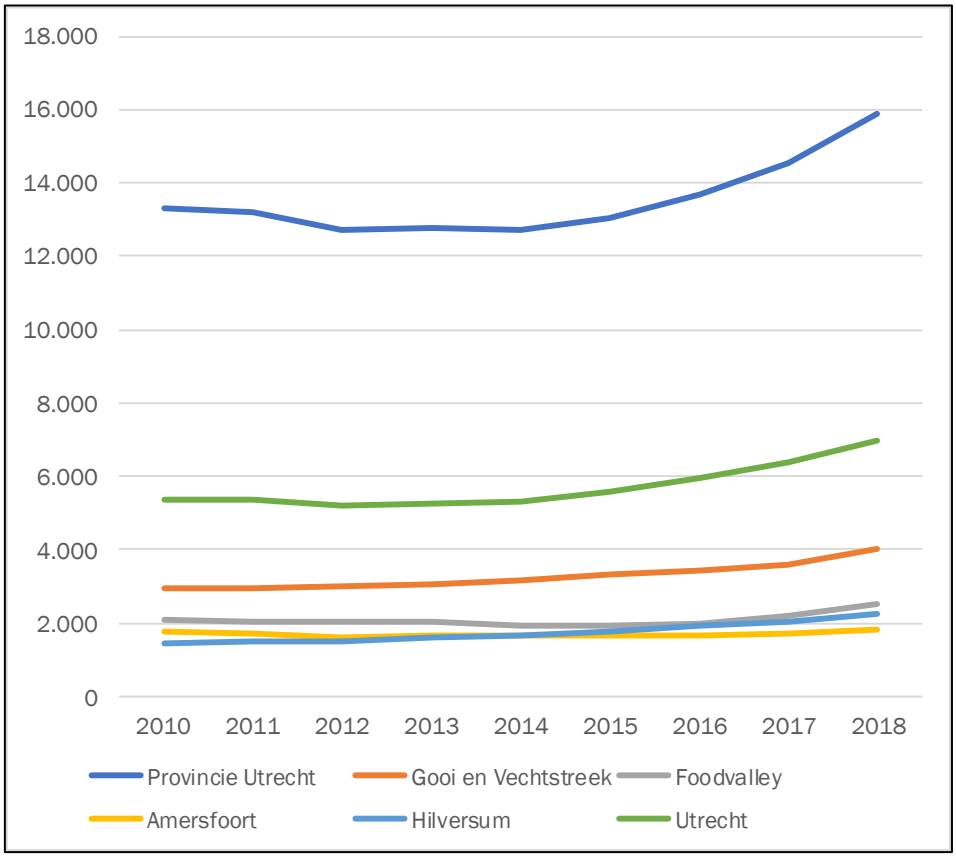

Bron: CBS Microdata, bewerkingen Decisio

Tabel B. 6: Ontwikkeling aantal kinderen van internationale werknemers per gemeente in de periode 2010-2018

Woongemeente	2010	2015	2018	Gemiddelde jaarlijkse ontwikkeling (2010-2018)
Provincie Utrecht	13.330	13.050	15.900	2,3%
Gooi en Vechtstreek	2.930	3.310	4.010	4,0%
Foodvalley	2.070	1.910	2.520	2,7%
Amersfoort	1.790	1.680	1.830	0,3%
Hilversum	1.440	1.790	2.230	5,6%
Utrecht	5.360	5.570	6.970	3,4%
Baarn	150	170	230	5,6%
Barneveld	190	220	300	6,3%

Woongemeente	2010	2015	2018	Gemiddelde jaarlijkse ontwikkeling (2010-2018)
Blaricum	40	50	80	0,0%
Bunnik	90	90	130	7,8%
Bunschoten	130	150	190	5,1%
De Bilt	270	300	380	4,5%
De Ronde Venen	380	390	510	3,9%
Ede	770	640	790	0,5%
Eemnes	50	40	50	0,0%
Gooise Meren	610	610	680	1,5%
Houten	350	360	410	2,1%
Huizen	360	350	380	0,8%
IJsselstein	330	240	290	-1,1%
Laren	70	90	120	7,7%
Leusden	190	160	190	0,2%
Lopik	40	40	40	0,0%
Montfoort	70	70	100	6,2%
Nieuwegein	610	650	840	4,2%
Nijkerk	220	230	260	2,2%
Oudewater	30	20	20	0,0%
Renswoude	0	0	0	0,0%
Rhenen	110	80	110	1,0%
Scherpenzeel	0	0	50	0,0%
Soest	510	490	500	-0,1%
Stichtse Vecht	500	500	570	1,7%
Utrechtse Heuvelrug	250	250	330	4,0%
Veenendaal	480	420	520	1,2%
Vijfheerenlanden	450	380	470	0,8%
Wageningen	320	330	490	5,8%
Weesp	280	270	320	1,8%
Wijdemeren	120	140	190	7,3%
Wijk bij Duurstede	90	60	90	1,2%
Woerden	390	380	420	1,0%
Woudenberg	20	40	60	0,0%
Zeist	690	560	650	-0,6%
Totaal	**17.750**	**17.810**	**21.790**	**2,7%**

Bron: CBS Microdata, bewerkingen Decisio

Kinderen van internationale kenniswerkers

In tabel B.7 is een uitwerking gegeven van het aantal kinderen van internationale kenniswerkers. Zij maken met een totaal van iets meer dan 10.000 kinderen voor 46 procent deel uit van de totale groep kinderen van internationale werknemers. Het aantal kinderen van kenniswerkers is de laatste jaren in de meeste regio's en gemeenten gestegen, voor de hele regio bezien gaat het om een groei van gemiddeld 3,3 procent per jaar. Opvallend is dat het aantal in Amersfoort licht is

afgenomen, terwijl in Hilversum (7,9 procent) en Utrecht (7,1 procent) de gemiddelde jaarlijkse groei juist relatief hoog is.

Tabel B. 7: Ontwikkeling aantal kinderen van internationale kenniswerkers per gemeente in de periode 2010-2018

Woongemeente	2010	2015	2018	Gemiddelde jaarlijkse ontwikkeling (2010-2018)
Provincie Utrecht	5.620	5.590	7.040	3,0%
Gooi en Vechtstreek	1.720	2.020	2.540	5,1%
Foodvalley	780	640	750	-0,2%
Amersfoort	760	720	730	-0,3%
Hilversum	810	1.130	1.480	7,9%
Utrecht	1.990	2.320	3.390	7,1%
Baarn	70	60	100	6,3%
Barneveld	60	40	60	0,0%
Blaricum	40	40	80	0,0%
Bunnik	80	80	100	4,0%
Bunschoten	50	50	40	0,0%
De Bilt	180	190	230	3,4%
De Ronde Venen	220	210	250	1,8%
Ede	270	220	240	-1,2%
Eemnes	40	40	40	0,0%
Gooise Meren	440	430	460	0,8%
Houten	220	240	250	1,8%
Huizen	190	170	150	-2,8%
IJsselstein	160	100	110	-4,1%
Laren	60	70	100	7,2%
Leusden	100	90	110	1,6%
Lopik	10	10	0	0,0%
Montfoort	30	40	30	0,0%
Nieuwegein	280	260	320	2,0%
Nijkerk	80	40	40	0,0%
Oudewater	0	0	0	0,0%
Renswoude	0	0	0	0,0%
Rhenen	30	20	20	0,0%
Scherpenzeel	0	0	0	0,0%
Soest	230	160	160	-4,3%
Stichtse Vecht	280	250	290	0,6%
Utrechtse Heuvelrug	130	100	140	1,6%
Veenendaal	170	130	150	-0,8%
Vijfheerenlanden	150	100	130	-1,1%
Wageningen	170	200	250	5,2%
Weesp	110	120	180	6,9%
Wijdemeren	80	60	90	3,3%
Wijk bij Duurstede	40	30	40	0,0%
Woerden	150	150	170	1,8%

Woongemeente	2010	2015	2018	Gemiddelde jaarlijkse ontwikkeling (2010-2018)
Woudenberg	10	10	0	0,0%
Zeist	250	230	260	0,8%
Totaal	**7.940**	**8.110**	**10.190**	**3,3%**

Bron: CBS Microdata, bewerkingen Decisio

Kinderen van internationale arbeidsmigranten

Kinderen van arbeidsmigranten vormen met 54 procent een nipte meerderheid in de regio. In totaal woonden in 2018 11.500 kinderen van arbeidsmigranten in de regio. Dit aantal is met gemiddeld 2,3 procent per jaar gestegen sinds 2010, iets minder hard dus dan het aantal kinderen van kenniswerkers. De gegevens per gemeente zijn in tabel B.8 opgenomen.

Tabel B. 8: Ontwikkeling aantal kinderen van internationale arbeidsmigranten per gemeente in de periode 2010-2018

Woongemeente	2010	2015	2018	Gemiddelde jaarlijkse ontwikkeling (2010-2018)
Provincie Utrecht	7.700	7.460	8.860	1,9%
Gooi en Vechtstreek	1.200	1.290	1.470	2,6%
Foodvalley	1.290	1.270	1.770	4,4%
Amersfoort	1.030	960	1.090	0,9%
Hilversum	630	660	750	2,3%
Utrecht	3.360	3.250	3.570	0,9%
Baarn	80	110	130	7,1%
Barneveld	130	180	240	0,0%
Blaricum	0	10	0	0,0%
Bunnik	20	10	30	0,0%
Bunschoten	90	110	150	0,0%
De Bilt	90	110	150	7,2%
De Ronde Venen	160	180	250	6,0%
Ede	490	420	560	2,2%
Eemnes	10	0	10	0,0%
Gooise Meren	180	180	230	3,5%
Houten	130	130	160	3,9%
Huizen	180	180	220	2,8%
IJsselstein	180	140	180	0,8%
Laren	10	20	30	0,0%
Leusden	80	70	90	3,1%
Lopik	30	30	40	0,0%
Montfoort	40	30	70	0,0%
Nieuwegein	320	390	520	6,4%
Nijkerk	140	190	230	0,0%
Oudewater	30	20	20	0,0%
Renswoude	0	0	0	0,0%

Woongemeente	2010	2015	2018	Gemiddelde jaarlijkse ontwikkeling (2010-2018)
Rhenen	80	60	100	0,0%
Scherpenzeel	0	0	50	0,0%
Soest	280	330	340	2,7%
Stichtse Vecht	220	250	280	3,3%
Utrechtse Heuvelrug	120	140	190	7,0%
Veenendaal	310	290	370	3,0%
Vijfheerenlanden	300	270	340	2,0%
Wageningen	150	130	240	7,5%
Weesp	160	160	140	-1,3%
Wijdemeren	50	80	110	0,0%
Wijk bij Duurstede	50	30	50	0,0%
Woerden	240	230	250	0,6%
Woudenberg	10	20	60	0,0%
Zeist	440	330	400	-1,0%
Totaal	**9.820**	**9.700**	**11.640**	**2,3%**

Bron: CBS Microdata, bewerkingen Decisio

Leeftijden van kinderen

Het grootste deel van de kinderen van internationale werknemers heeft de schoolgaande leeftijd van 4 tot 12 jaar, ongeveer 45 procent van alle kinderen. Ongeveer een derde van de kinderen heeft de leeftijd 0 tot 3 jaar. Een kwart van de kinderen heeft de leeftijd dat ze naar het voortgezet onderwijs gaan (12 tot 19 jaar). De gegevens zijn per gemeente in tabel B.7 opgenomen.

Tabel B. 9: Onderverdeling kinderen van internationale werknemers naar leeftijdscategorie, 2018

Woongemeente	Leeftijd 0 tot 3	Leeftijd 4 tot 12	Leeftijd 12 tot 19
Provincie Utrecht	4.700	7.200	4.100
Gooi en Vechtstreek	1.100	1.900	1.100
Foodvalley	800	1.100	600
Totaal	**6.600**	**10.200**	**5.800**
Amersfoort	520	824	484
Hilversum	590	1.108	533
Utrecht	2.200	3.216	1.550
Baarn	62	93	73
Barneveld	77	133	88
Blaricum	25	38	18
Bunnik	32	63	36
Bunschoten	73	74	45
De Bilt	77	185	121

Woongemeente	Leeftijd 0 tot 3	Leeftijd 4 tot 12	Leeftijd 12 tot 19
De Ronde Venen	137	227	144
Ede	211	347	233
Eemnes	0	35	16
Gooise Meren	177	299	208
Houten	96	202	112
Huizen	102	176	99
IJsselstein	82	111	96
Laren	15	67	42
Leusden	55	82	56
Lopik	10	18	14
Montfoort	16	49	35
Nieuwegein	280	346	217
Nijkerk	108	104	52
Oudewater	15	0	0
Renswoude	0	0	0
Rhenen	23	52	38
Scherpenzeel	22	23	0
Soest	110	231	155
Stichtse Vecht	162	264	145
Utrechtse Heuvelrug	118	134	75
Veenendaal	161	222	135
Vijfheerenlanden	137	197	140
Wageningen	189	216	85
Weesp	104	130	87
Wijdemeren	42	85	66
Wijk bij Duurstede	14	39	39
Woerden	98	190	133
Woudenberg	17	30	11
Zeist	189	272	193

Bron: CBS Microdata, bewerkingen Decisio

Nederlandse achtergrond

Niet alle kinderen van internationale werknemers hebben twee ouders met een niet-Nederlands paspoort. Sterker nog, een groot deel van de kinderen komt uit een gemengd samengesteld gezin, waarin één van de ouders de Nederlandse nationaliteit heeft. Het gaat in de regio om in totaal 59 procent van alle kinderen van internationale werknemers. 41 procent van de kinderen komt uit een volledig niet-Nederlands gezin. Het aandeel kinderen dat uit een volledig niet-Nederlands gezin komt is de laatste jaren gestegen. In 2010 ging het nog om circa 30 procent

van alle kinderen van internationale werknemers. Het overzicht van het aantal kinderen uit de verschillende gezinssamenstellingen is opgenomen in tabel B.10.

Tabel B.10: Aandeel kinderen zonder Nederlandse ouder en met één Nederlandse ouder, in 2018 per gemeente

	Geen Nederlandse ouders		Een Nederlandse ouder	
Woonregio	**Aandeel**	**Aantal**	**Aandeel**	**Aantal**
Provincie Utrecht	36%	6.260	61%	9.640
Gooi en Vechtstreek	44%	1.910	52%	2.100
Foodvalley	39%	1.110	56%	1.410
Totaal	**41%**	**9.030**	**59%**	**12.760**
Amersfoort	30%	590	68%	1.240
Hilversum	54%	1.310	41%	920
Utrecht	39%	3.010	57%	3.960
Baarn	37%	90	63%	140
Barneveld	44%	140	53%	160
Blaricum	16%	10	84%	70
Bunnik	38%	50	62%	80
Bunschoten	47%	110	44%	80
De Bilt	29%	120	67%	260
De Ronde Venen	36%	200	61%	310
Ede	34%	310	61%	480
Eemnes	19%	10	81%	40
Gooise Meren	29%	210	69%	470
Houten	29%	130	68%	280
Huizen	30%	130	67%	250
IJsselstein	28%	90	68%	200
Laren	31%	30	69%	90
Leusden	13%	30	82%	160
Lopik	43%	20	57%	20
Montfoort	39%	40	61%	60
Nieuwegein	39%	360	56%	480
Nijkerk	50%	140	44%	120
Oudewater	54%	10	46%	10
Renswoude	100%	0	0%	0
Rhenen	24%	40	65%	70
Scherpenzeel	76%	40	24%	10
Soest	36%	200	60%	300
Stichtse Vecht	35%	220	61%	350
Utrechtse Heuvelrug	29%	100	71%	230
Veenendaal	28%	180	65%	340
Vijfheerenlanden	38%	190	60%	280
Wageningen	47%	250	49%	240
Weesp	39%	140	57%	180
Wijdemeren	32%	70	62%	120
Wijk bij Duurstede	32%	30	68%	60

Woonregio	Geen Nederlandse ouders Aandeel	Aantal	Een Nederlandse ouder Aandeel	Aantal
Woerden	32%	150	65%	270
Woudenberg	44%	30	56%	30
Zeist	34%	250	61%	400

Bron: CBS Microdata, bewerkingen Decisio

B3.4 Prognoses toekomstige ontwikkeling kinderen van internationale werknemers

In deze paragraaf zijn de prognoses die in paragraaf 3.2 zijn toegelicht en uitgewerkt in meer detail per regio opgenomen.

Gemeente Utrecht en omstreken

Kinderen van internationale kenniswerkers

In tabel B.11 zijn de prognoses voor de regio 'Gemeente Utrecht en omstreken' in detail uitgewerkt volgens de drie scenario's. Uitgesplitst naar leeftijden en naar het aantal kinderen dat enkel internationale ouders heeft.

Tabel B.11: Prognoses kinderen van internationale kenniswerkers in Utrecht en omstreken

	Daadwerkelijke ontwikkeling				Prognose						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Trendscenario	**3.853**	**4.284**	**4.587**	**5.139**	**5.280**	**5.425**	**5.573**	**5.726**	**5.883**	**6.044**	**6.210**
0-3 jarige	1.225	1.362	1.458	1.634	1.679	1.725	1.772	1.821	1.871	1.922	1.975
4-12 jarige (PO)	1.776	1.975	2.115	2.369	2.434	2.501	2.569	2.640	2.712	2.786	2.863
13-18 jarige (VO)	852	947	1.014	1.136	1.167	1.199	1.232	1.266	1.300	1.336	1.373
Waarvan alleen internationale ouders				2.267	2.438	2.616	2.803	2.997	3.200	3.412	3.634
0-3 jarige				721	775	832	891	953	1.018	1.085	1.155
4-12 jarige (PO)				1.045	1.124	1.206	1.292	1.382	1.475	1.573	1.675
13-18 jarige (VO)				501	539	578	620	663	707	754	803
Prognoses UWV arbeidsmarkt	**3.853**	**4.284**	**4.587**	**5.139**	**5.289**	**5.653**	**5.828**	**6.040**	**6.298**	**6.589**	**6.908**
0-3 jarige	1.225	1.362	1.458	1.634	1.682	1.797	1.853	1.921	2.003	2.095	2.197
4-12 jarige (PO)	1.776	1.975	2.115	2.369	2.438	2.606	2.687	2.784	2.903	3.037	3.185
13-18 jarige (VO)	852	947	1.014	1.136	1.169	1.250	1.288	1.335	1.392	1.457	1.527
Waarvan alleen internationale ouders				2.267	2.442	2.726	2.931	3.162	3.426	3.720	4.042
0-3 jarige				721	776	867	932	1.005	1.089	1.183	1.285
4-12 jarige (PO)				1.045	1.126	1.257	1.351	1.457	1.579	1.715	1.863
13-18 jarige (VO)				501	540	603	648	699	757	822	894

	Daadwerkelijke ontwikkeling				Prognose						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Prognoses WLO HOOG	**3.853**	**4.284**	**4.587**	**5.139**	**5.210**	**5.282**	**5.354**	**5.426**	**5.499**	**5.572**	**5.646**
0-3 jarige	1.225	1.362	1.458	1.634	1.657	1.679	1.702	1.725	1.748	1.772	1.795
4-12 jarige (PO)	1.776	1.975	2.115	2.369	2.402	2.435	2.468	2.501	2.535	2.569	2.603
13-18 jarige (VO)	852	947	1.014	1.136	1.152	1.168	1.183	1.199	1.216	1.232	1.248
Waarvan alleen internationale ouders				2.267	2.406	2.547	2.692	2.840	2.991	3.146	3.304
0-3 jarige				721	765	810	856	903	951	1.000	1.050
4-12 jarige (PO)				1.045	1.109	1.174	1.241	1.309	1.379	1.450	1.523
13-18 jarige (VO)				501	532	563	595	628	661	695	730

Kinderen van internationale arbeidsmigranten

In tabel B.12 zijn de prognoses van het aantal kinderen van arbeidsmigranten weergegeven volgens het WLO-prognosescenario, uitgesplitst naar leeftijden.

Tabel B.12: Prognoses kinderen van internationale arbeidsmigranten in gemeente Utrecht en omstreken, uitgesplitst naar leeftijden

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Totaal	5.628	5.857	6.096	6.344	6.516	6.692	6.873	7.059
0-3 jarige	1.597	1.662	1.730	1.800	1.849	1.899	1.950	2.003
4-12 jarige (PO)	2.529	2.632	2.739	2.851	2.928	3.007	3.088	3.172
13-18 (VO)	1.502	1.563	1.627	1.693	1.739	1.786	1.834	1.884

Gemeente Amersfoort en omstreken

Kinderen van internationale kenniswerkers

In tabel B.13 zijn de prognoses voor de regio 'Gemeente Amersfoort en omstreken' in detail uitgewerkt volgens de drie scenario's. Uitgesplitst naar leeftijden en naar het aantal kinderen dat enkel internationale ouders heeft.

Tabel B.13: Prognoses kinderen van internationale kenniswerkers in gemeente Amersfoort en omstreken

	Daadwerkelijke ontwikkeling				Prognose						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Trendscenario	1.160	1.159	1.162	1.237	1.306	1.329	1.352	1.375	1.399	1.423	1.448
0-3 jarige				337	356	362	368	375	381	388	394
4-12 jarige (PO)				566	598	608	618	629	640	651	662
13-18 jarige (VO)				334	353	359	365	371	378	384	391
Waarvan alleen internationale ouders				357	382	393	406	418	431	444	457
0-3 jarige				97	104	107	110	114	117	121	124
4-12 jarige (PO)				163	175	180	186	191	197	203	209
13-18 jarige (VO)				96	103	106	110	113	116	120	123

	Daadwerkelijke ontwikkeling				Prognose						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Prognoses UWV arbeidsmarkt	1.160	1.159	1.162	1.237	1.306	1.351	1.390	1.418	1.450	1.487	1.532
0-3 jarige				337	356	368	379	386	395	405	417
4-12 jarige (PO)				566	598	608	618	629	640	651	662
13-18 jarige (VO)				334	353	359	365	371	378	384	391
Waarvan alleen internationale ouders				357	382	400	417	431	446	463	484
0-3 jarige				97	104	109	114	117	122	126	132
4-12 jarige (PO)				163	175	180	186	191	197	203	209
13-18 jarige (VO)				96	103	106	110	113	116	120	123
WLO-HOOG	1.160	1.159	1.162	1.237	1.306	1.324	1.342	1.361	1.379	1.398	1.416
0-3 jarige				337	356	368	379	386	395	405	417
4-12 jarige (PO)				566	598	608	618	629	640	651	662
13-18 jarige (VO)				334	353	359	365	371	378	384	391
Waarvan alleen internationale ouders				357	382	392	403	414	425	436	447
0-3 jarige				97	104	109	114	117	122	126	132
4-12 jarige (PO)				163	175	180	186	191	197	203	209
13-18 jarige (VO)				96	103	106	110	113	116	120	123

Kinderen van internationale arbeidsmigranten

In tabel B.14 zijn de prognoses van het aantal kinderen van arbeidsmigranten weergegeven volgens het WLO-prognosescenario, uitgesplitst naar leeftijden.

Tabel B.14: Prognoses kinderen van internationale arbeidsmigranten in gemeente Amersfoort en omstreken volgens WLO-hoog en uitgesplitst naar leeftijden

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Totaal	2.261	2.368	2.481	2.599	2.687	2.778	2.872	2.970
0-3 jarige	667	699	732	767	793	820	847	876
4-12 jarige (PO)	975	1.021	1.070	1.121	1.159	1.198	1.239	1.281
13-18 (VO)	619	648	679	712	736	761	786	813

Regio Gooi en Vechtstreek

Kinderen van internationale kenniswerkers

In tabel B.15 zijn de prognoses voor de regio Gooi en Vechtstreek in detail uitgewerkt volgens de drie scenario's. Uitgesplitst naar leeftijden en naar het aantal kinderen dat enkel internationale ouders heeft.

Tabel B.15: Prognoses kinderen van internationale kenniswerkers in de regio Gooi en Vechtstreek

	Daadwerkelijke ontwikkeling				Prognose						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Trendscenario	2.023	2.048	2.175	2.540	2.699	2.790	2.885	2.982	3.083	3.187	3.295
0-3 jarige				627	666	689	712	736	761	787	813
4-12 jarige (PO)				1.232	1.309	1.353	1.399	1.447	1.495	1.546	1.598
13-18 jarige (VO)				681	724	748	773	800	827	855	883
Waarvan alleen internationale ouders				1.329	1.453	1.544	1.639	1.739	1.843	1.953	2.068
0-3 jarige				328	359	381	405	429	455	482	510
4-12 jarige (PO)				645	705	749	795	843	894	947	1.003
13-18 jarige (VO)				356	390	414	439	466	494	524	554
Prognoses UWV arbeidsmarkt	2.023	2.048	2.175	2.540	2.699	2.900	3.149	3.295	3.475	3.664	3.870
0-3 jarige				627	666	716	777	813	858	905	955
4-12 jarige (PO)				1.232	1.309	1.406	1.527	1.598	1.685	1.777	1.877
13-18 jarige (VO)				681	724	777	844	883	932	982	1.038
Waarvan alleen internationale ouders				1.329	1.453	1.604	1.789	1.921	2.077	2.245	2.429
0-3 jarige				328	359	396	442	474	513	554	600
4-12 jarige (PO)				645	705	778	868	932	1.008	1.089	1.178
13-18 jarige (VO)				356	390	430	480	515	557	602	651
WLO-HOOG	2.023	2.048	2.175	2.540	2.699	2.740	2.781	2.822	2.864	2.906	2.948
0-3 jarige				627	666	676	686	697	707	717	728
4-12 jarige (PO)				1.232	1.309	1.329	1.349	1.369	1.389	1.409	1.430
13-18 jarige (VO)				681	724	735	746	757	768	779	790
Waarvan alleen internationale ouders				1.329	1.453	1.516	1.580	1.645	1.712	1.780	1.850
0-3 jarige				328	359	374	390	406	423	439	457
4-12 jarige (PO)				645	705	735	766	798	830	864	897
13-18 jarige (VO)				356	390	406	424	441	459	477	496

Kinderen van arbeidsmigranten

In tabel B.16 zijn de prognoses van het aantal kinderen van arbeidsmigranten weergegeven volgens het WLO-prognosescenario, uitgesplitst naar leeftijden.

Tabel B.16: Prognoses kinderen van internationale arbeidsmigranten in regio Gooi en Vechtstreek

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Totaal	1.469	1.522	1.576	1.632	1.676	1.721	1.766	1.813
0-3 jarige	426	441	457	473	486	499	512	526
4-12 jarige (PO)	671	695	720	746	766	786	807	828
13-18 (VO)	372	385	399	413	424	436	447	459

Bijlage 4. Motie Provinciale Staten

VVD D66 50PLUS CDA

+

M76

Motie een Internationale School regio Utrecht

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op woensdag 30 oktober 2019,
ter bespreking van de Programmabegroting 2020-2023

Constaterende dat:

- Beleidsdoel 4.4. binnen het programma Economie zich richt op het aantrekken van buitenlandse bedrijven om bij te dragen aan de welvaart in de provincie en dat het coalitieakkoord meer dan voorheen die buitenlandse bedrijven wil aantrekken die de structuur en het profiel van de provincie versterken en passen binnen de Regionaal Economische Agenda;
- volgens de Europese Commissie de regio Utrecht opnieuw tot de top meest concurrerende regio's in Europa behoort;
- er daardoor veel mensen uit alle windstreken in onze regio wonen die behoefte hebben aan internationaal primair en voortgezet onderwijs.

Overwegende dat:

- De Provincie Utrecht aantrekkelijk blijft door een breed onderwijs aanbod voor de (kinderen van) internationale werknemers;
- Provincie en gemeente voortvarend bouwen aan de internationale school op een nieuwe locatie bij het USP, maar dat er zijn sterke aanwijzingen zijn dat bij oplevering van de nieuwe locatie er nog steeds onvoldoende capaciteit zal zijn voor alle leerlingen;
- goed internationaal onderwijs een belangrijke vestigingsvoorwaarde is;
- een actieve provinciale rol in coördinatie van onderzoek naar eventuele regionale uitbreiding gewenst is.

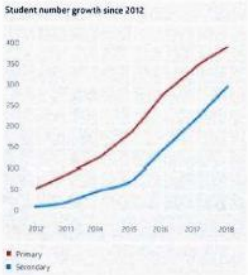

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten om:

- een onderzoek uit te voeren naar de mogelijkheden voor de uitbreiding van het internationaal onderwijs op toekomst bestendige locaties in de provincie Utrecht;
- daarbij mee te nemen hoe een optimale samenwerking met het reguliere PO en VO kan worden gerealiseerd, zodat sprake is van wederzijds profiteren van de uitbreiding (win-win);
- voor de kadernota 2020 de resultaten hiervan te presenteren aan Provinciale Staten.

En gaan over tot de orde van de dag.

Baerte de Brey, VV — Marc de Droog, D66

Teruggehouden omdat het is toegezegd

Mieke Hoek, 50PLUS — Derk Boswijk, CDA